

SEÇİMLERİN YÖNETİMİ BAĞLAMINDA MÜLKİ İDARE AMİRLERİNİN GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLARI

Zafer OKTAY^{1*}
Nizamettin AYDIN²

Öz

Seçim süreci, sadece seçimin baş aktörü konumundaki Yüksek Seçim Kurulu ile yardımcı aktörleri mahiyetindeki kurulların faaliyetlerinin toplamından ibaret değildir. Seçim kurullarının yanı sıra, bu sürece dâhil olan ve önemli görevler ifa eden seçim paydaşları da yer almaktadır. Yüksek Seçim Kurulu ile birlikte görev alan kurulların seçim yönetimi bağlamında almış oldukları kararlar, nihai ve uygulanabilirlik niteliğe haiz kararlardır. Ancak bu kararların tamamının, kararı alan kurullar tarafından icra edilmeleri mümkün değildir. Seçim yönetimi faaliyetlerinin uygulanması ile yürütülmesi evresinde görev alan seçim paydaşlarından biri de mülki idare amirleridir. Kamu düzeni ve güvenliğinden sorumlu bulunan mülki idare amirleri, Yüksek Seçim Kurulu ve diğer birimlerle birlikte seçimlerin yönetimine ilişkin görev ve sorumluluklarının yerine getirilmesi ve alınan kararların uygulanması sürecinin yürütülmesinde önemli roller üstlenmektedirler. Seçim sürecinde sınırlı bir şekilde ve sınırlı bir zaman diliminde de olsa çeşitli yetkiler kullanmakta, il ve ilçe seçim kurullarıyla koordineli bir şekilde çalışarak görev yapmaktadırlar. Çalışmada Türk seçim uygulamasının yönetimi bağlamında, mülki idare amirlerinin seçim sürecindeki görev, yetki ve sorumlulukları irdelenerek, bu alanda münferit bir çalışmanın olmaması gerçeği de dikkate alındığında, bir ölçüde de olsa literatüre katkıda bulunulacaktır. Ayrıca çalışma; mülki idarenin seçim konusunda dağınık haldeki görevlerini yasal bir düzenlemeyle toplu hale getirilerek, mülki idare amirlerinin seçimlerin yönetimi faaliyetleri kapsamındaki rolü ve diğer paydaşlarla olan ilişkilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Seçim, Seçimlerin yönetimi ve denetimi, Mülki idare amiri, Vali, Kaymakam.

DUTIES, AUTHORITIES AND RESPONSIBILITIES OF CIVIL ADMINISTRATORS IN THE CONTEXT OF ELECTIONS MANAGEMENT

Abstract

The election process is not just the sum of the activities of the Supreme Electoral Council, which is the main actor of the election, and the committees that are its auxiliary actors. In addition to the election boards, there are also election stakeholders who are involved in this process and perform important duties. The decisions taken by the boards working together with the Supreme Electoral Council in the context of election management are final and applicable decisions. However, it is not possible for all of these decisions to be implemented by the boards that made the decision. One of the election stakeholders involved in the implementation and execution of election management activities is the local administrators. Civil administrators, who are responsible for public order and security, play important roles in carrying out the process of fulfilling their duties and responsibilities regarding the management of elections and implementing the decisions taken, together with the Supreme Election Council and other units. They exercise various powers during the election process, albeit in a limited way and within a limited time period, and work in coordination with provincial and district election boards. By examining the duties, powers and responsibilities of civil administrators in the election process, in the context of the management of Turkish election practice, the study will contribute to the literature to some extent, considering the fact that there is no individual study in this field. Also, the study aims to reveal the role of local administrators within the scope of election management activities and their relations with other stakeholders by gathering the dispersed duties of the civil administration regarding elections with a legal regulation.

Keywords: Election, Management and supervision of elections, Civil administrative officer, Governor, District governor.

¹ Doktora Öğrencisi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, ORCID: 0000-0003-0629-0080.

* **Sorumlu Yazar** (Corresponding Author): zafer-oktay@hotmail.com.

² Dr. Öğr. Üyesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü Hukuk Bilimleri Anabilim Dalı, ORCID: 0000-0001-9928-7571.

Başvuru Tarihi (Received): 20.11.2023 **Kabul Tarihi** (Accepted): 26.01.2024

Giriş

1982 Anayasası'na göre seçimler, Yüksek Seçim Kurulu'nun (Bundan sonra YSK biçiminde ifade edilecektir.) yönetim ve denetiminde gerçekleştirilmektedir. Günümüzde seçimler yönetim ve denetim olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir. Bu noktada seçim yönetimi, seçim sürecinin tamamını kapsayan faaliyetler ile bu faaliyetlerin sorunsuz bir biçimde yürütülmesi üzerinden tanımlanırken; seçim denetimi ise başta seçilme yeterliliği bağlamında itiraz ve şikâyet müesseseleri olmak üzere seçim suç ve cezaları ile seçim iptallerine ilişkin kararlar üzerinden tanımlanmaktadır. Anayasa ile YSK'ya verilen bu görevler, il, ilçe ve yurtdışı seçim kurulları ile sandık kurulları marifetiyle yürütmektedir.

Türkiye'de seçim yönetimi ve denetimi süreçlerinin tam anlamıyla ortaya konulabilmesi için, dağınık haldeki yasal düzenlemelerin ve bu düzenlemelerde yer alan kurul ve paydaşların detaylı olarak irdelenmesi ve seçim paydaşlarının seçim sürecindeki görev, yetki ve sorumluluk sınırlarının belirlenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda tüm paydaşlarla beraber mülki idare amirlerinin de seçim görevleri bağlamında ele alınması, konuya ilişkin yeterli bilimsel çalışmaların olmaması gerçeği de göz önüne tutulduğunda büyük önem arz etmektedir. Mülki idare amirleri, diğer seçim paydaşları gibi kurul halinde görev almamakla birlikte seçim sürecinde yasal mevzuatın verdiği yetkiyle birçok görev yerine getirmektedir.

Çalışmamızda öncelikle kavramsal çerçevede seçimlerin yönetimi ve denetimi konuları ele alınacak, akabinde seçimlerin yönetimi ve denetimi sürecinde yer alan kurullar ile bu kurulların görev, yetki ve sorumlulukları ortaya konulacaktır. Son olarak mülki idare amirlerinin seçimlerin yönetimi bağlamındaki görev, yetki ve sorumlulukları tarihsel süreç perspektifinden ele alınarak irdelenecek ve çalışmanın son bölümünde seçim sürecinde seçimlerin yürütülmesinde görevli diğer kurul ve paydaşlarla mülki idare amirlerinin ilişkileri YSK'nın örnek kararları üzerinden tartışılacaktır.

1. Türk Seçim Sisteminde Seçimlerin Yönetimi ve Denetimi

Seçim kavramı Türk Dil Kurumu tarafından “*seçme işi, kanunlar, yönetmelikler uyarınca kanun koymak ve yönetmek için bir veya daha çok aday arasından belli birini veya birkaçını seçme, intihap*” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2005:1719). Kavramsal olarak yönetim, birden fazla kişi ya da kurumun spesifik bir sonucu gerçekleştirme amacına yönelik beraber ve koordineli hareket etmesi olarak tanımlanmaktadır (Bozkurt ve Demir, 2023:24). Yönetim kavramı, devlet yönetiminden işletme yönetimine kadar oldukça geniş bir alanda kullanılan ve birçok farklı faaliyeti içinde bulunduran bir kavram olarak görülmektedir. Denetim kavramı ise bir görevin doğru yapılıp yapılmadığını ortaya koymak amacıyla yürütülen çalışma gibi anlamlarda kullanılmaktadır. Türkiye'de seçim yönetimi faaliyetleri merkezde ve hiyerarşik yapılanma içinde taşrada teşkilatlandırılmış daimî ve sadece seçim zamanlarında ortaya çıkan geçici kurullar tarafından yerine getirilmektedir (Aydın, 2015:13). Yürürlükte bulunan seçim mevzuatına göre seçimler, merkezi bir organ olan YSK'nın himayesinde gerçekleştirilmektedir. Bu bölümde Türk seçim sistemi genel hatlarıyla anlatılarak, seçimlerde görevli kişi ve kurullar ele alınacaktır.

1.1. Seçimlerin Yönetimi

Kavram olarak seçim, farklı adaylar içinden, belirlenen işin durumuna göre uygun olanı belirleme ve göreve getirme şeklinde ifade edilmektedir (Şener ve Eren, 2022:50). Yönetim bağlamında seçim, sürecin tamamını kapsayan ve seçim ile halkoylaması kararı sonrasında arttırılan faaliyetler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Aydın, 2015:259). Temel olarak ele alındığında, Türk seçim hukukunda seçimlerin yönetimi ile ilgili faaliyetlerin 298 Sayılı Kanun'da düzenlendiği görülmektedir. Seçimlerin yönetimi ile ilgili süreç, temel olarak ülke içi ve dışında seçimlerle ilgili kütüklerinin düzenlenmesiyle başlamaktadır. Kanun'un 33. maddesinde kütüklerin nüfus

sisteminde yer alan veriler ışığında YSK tarafından oluşturulacağı ve güncelleneceği kabul edilmiştir. Seçmen

kütüklerinin güncellenmesi sonrasında Kanun'un 39. maddesine istinaden vatandaşlara duyurulabilmesi amacıyla ilan edilmektedir. Seçimlerin yönetimi bağlamında bir diğer konu da 298 Sayılı Kanun'un 14. maddesine göre düzenlenen seçimde yer alacak siyasi parti ile aday olanların ortaya konulması sürecidir.

Seçimlerin yönetimi çerçevesinde bir diğer önemli konu da seçmenin kararını yansıttığı seçim günü yönetimidir. Bu süreç, kurulların belirlenmesi, oy kullanma alanı ile sandık alanlarının hazır hale getirilmesi ve oy verme evrelerinden oluşmaktadır. Bu evrelerden sonra 298 Sayılı Kanun'un 95. maddesine göre oyların dökümü ve şeffaf bir şekilde yapılacak sayım safhası gelmektedir. Oy verme günü sonrası yeni bir süreç olan seçim sonrası yönetimi konusunda, seçim sonuçlarının sırasıyla ilçe ve il seçim kurullarında birleştirilmesi şeklinde iki evre bulunmaktadır.

1.2. Seçimlerin Denetimi

Seçim sisteminin diğer önemli bir alanı olan seçimlerin denetimi, bu süreçte oluşan uyuşmazlıkların çözüme kavuşturulması, yapılan işlemlerin hukuka uygunluk denetiminin yapılması gibi faaliyetleri kapsamaktadır. 1982 Anayasası'nın 79. maddesi, seçimle ilgili sürecin yargı birimlerinin denetiminde yürütüleceğini kabul etmiştir. Aynı maddenin devamında Anayasa, seçim öncesi ve sonrasında seçimlerle ilgili tüm kararları alma ve tutanak kabulü yetkisini de YSK'ya vermiştir. Seçimlerin denetimi konusunda çerçeve hükümler, itiraz ile şikâyet müesseseleri, seçim suçları ve cezaları ile seçim iptali kararları detaylı olarak 298 Sayılı Kanun'da düzenlenmiştir (Md. 110-180).

Seçimlerin demokratik bir şekilde yapılabilmesi için, denetim sisteminin hukuka uygun şekilde düzenlenmesi ve yürütülmesi gerekmektedir. Bu ön koşul sağlanamazsa seçimler aldatıcı ve şaibeli olabilecektir. Seçimlerin tarafsızlık içinde yapılabilmesi için bu denetimin yasama ya da yürütme birimleri tarafından değil, hiç merciden emir ve talimat almama özelliğine haiz yargı organlarınca yapılması gerekmektedir. Bu nedenle Türkiye'de seçimlerin denetimi yargı organlarına bırakılmıştır.

2. Seçimlerin Yönetim ve Denetiminden Sorumlu Kurullar

Türk seçim sistemi, YSK'nın denetim ve gözetimi altında ve Kurula bağlı ilgili yerel kurullar üzerinden yürütülmektedir. Bu kurullar il, ilçe, yurtdışı ve sandık kurulları olarak teşekkül ettirmektedir. Ayrıca seçim sürecinde mülki idare amirleri de mevzuatın yetkilendirdiği belirli görevleri yürütmektedir. Bu bölümde YSK ve diğer kurullarla birlikte mülki idare amirlerinin seçim sürecindeki rolleri incelenecektir.

2.1. Yüksek Seçim Kurulu

Cumhuriyet Dönemi'nde birden fazla anayasa kabul edilerek yürürlüğe konulmuştur. Bu anayasaların sonuncusu halihazırda yürürlükte bulunan 1982 Anayasası'dır. Anayasa, kabulünden itibaren belli yönleriyle tartışma konusu haline gelmiş ve çok sayıda değişiklik yapılmıştır (Aydın ve Demir, 2022:162). Anayasa'nın 79. maddesi, bir anayasal kurum olarak seçim sürecini yönetmekle görevli olarak YSK'yı yetkili kılmıştır. Yedi asıl ve dört yedek üyeden oluşan Kurul'un üyeleri Yargıtay ve Danıştay genel kurullarınca kendi üyeleri arasından seçilmektedir. Kurul'un Başkan ve Başkanvekili kendi üyeleri arasından seçilmektedir.

Kurul'un görev ve yetkileri 298 Sayılı Kanun'un 14. maddesinde düzenlenmiştir. 7062 sayılı Kanun'da da Kurul'un oluşumu tekrar edilmiş, aynı düzenlemede Kurul'un görevleri olarak tüm seçim sürecinin kurullar içinde yürütülmesi ve seçimlerle ilgili tüm itiraz ve şikâyetleri sonuca bağlama şeklinde sayılmıştır. 7062 sayılı Kanun, gerekçesinde de yer aldığı gibi, diğer seçim mevzuatlarındaki dağınıklığı gidermek adına oluşturulmuştur (Akgün, 2018:273). 1982 Anayasası

ve güncel kanunlarda belirtilen idari görev ve yetkileri olmakla beraber yargısal faaliyetler alanında yer alan yetkileri ön plana çıkan YSK, hem yönetsel hem de yargısal faaliyetlerinin de bulunması sebebiyle önemli bir kurul olarak karşımıza çıkmaktadır (Özdemir, 2010:214).

2.2. İl ve İlçe Seçim Kurulları

Günümüzde seçimlerin yürütülmesinde YSK, il ve ilçe seçim kurulları görev ve yetkilerle donatılmıştır. YSK gibi seçim faaliyetlerini yönetim ve denetim görevini taşra düzeyinde sağlayan bu kurullar da daimî seçim organları olarak ön plana çıkmaktadır. 298 sayılı Kanun'un onuncu maddesinde;

“Ankara'da bir Yüksek Seçim Kurulu, her seçim çevresinde bir il seçim kurulu, her ilçede bir ilçe seçim kurulu ve seçim bölgelerine konulacak her sandık için bir sandık kurulu bulunacağı ve yurt dışında bulunan vatandaşların oy kullanmalarıyla ilgili seçim işlerini yönetmek üzere Ankara İl Seçim Kuruluna bağlı Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulu oluşturulacağı...” hüküm altına alınmıştır.

298 Sayılı Kanun'da 31.03.2022 tarihinde yapılan değişikliklerle kurulların yapılarında önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklik öncesinde il seçim kurulu oluşumunda il düzeyinde görev süresi en çok olan hâkim yönetiminde ve yine aynı düzeyde yer alan iki üyeye oluşmaktaydı. Yine asil üyeler dışında hakimler arasından belirlenen iki yedek üye bulunmakta ve bu düzenleme tamamen kıdem esasını gözetmekteydi. 298 Sayılı Kanun'da 31.03.2022 tarihinde yapılan değişikliklerle il seçim kurullarının;

“Bir başkan ve iki asıl üye ile iki yedek üyeden oluşacağı düzenlenmiş, il seçim kurulu başkanı ve asıl üyeleri ile yedek üyelerinin, iki yılda bir ocak ayının son haftasında, il merkezinde görev yapan, kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş hâkimler arasından isim çekme şeklinde belirleneceği ve ad çekmede ilk çıkan hâkim başkan, sonraki iki hâkim asıl ve son çıkan iki hâkim yedek üye olarak belirleneceği...” kabul edilmiştir.

Önceki düzenlemeyle karşılaştığımızda il seçim kurullarının yapısında belirleme yöntemi noktasında bir değişikliğe gidildiği görülmektedir. Kurulda görev yapanların sayısı aynı kalmakla birlikte önceki düzenlemede ilde görev yapan hakimler arasında kıdem esasına göre bir seçim yapılırken, yeni düzenlemeyle herhangi bir ceza almamış ve birinci sınıfa ayrılma koşulları içinde isim çekme yöntemi tercih edilmiştir. Bu yönüyle daha demokratik bir usul olarak, kurulda görev yapacak kişilerin önceden belli olmaması, kıdeme göre atanacak hâkimin önceden tahmin edilememesi gibi durumlar, yapılan düzenlemenin yerinde olduğunu göstermektedir. Zira atama kararlarıyla bir ilde görev yapacak en kıdemli hâkimin önceden belirlenebilmesi mümkün iken, yeni düzenlemeyle kura usulünün getirilmiş olması daha demokratik bir yöntem ortaya çıkarmaktadır. İl seçim kurulları görevleri bağlamında ele alındığında, 298 Sayılı Kanun'un 16. maddesinde bu görevlerin;

“...seçimin düzenle yürütülmesini sağlamak için gereken bütün tedbirleri almak ve seçim işlerini denetlemek, ilçe seçim kurullarına oy sandıklarını ve kanunda yazılı diğer seçim araç ve gereçlerini göndermek, ilçe seçim kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılan itirazları inceleyerek derhal karara bağlamak, ilçe seçim kurulları başkanlıklarınca seçim işlerinin yürütülmesi hakkında sorulacak hususları derhal cevaplandırmak, aday beyanname veya listelerini almak ve ilan etmek, bunlar hakkında yapılacak itirazları incelemek ve bu beyanname veya listelerden kanuna göre muteber olmayanlar hakkında karar vermek, geçici ve kesin aday listelerini yerlerine göndermek ve ilan etmek ile bağlı

ilçe seçim kurullarından gelen tutanakları birleştirerek, il seçim çevresi için bir tutanak düzenlemek...” şeklinde sayıldığı görülmektedir.

İlçe seçim kurullarının teşkilat yapısıyla ilgili düzenlemeler 298 Sayılı Kanunun 18. maddesinde yer almaktadır. 31.03.2022 tarihinde yapılan değişiklikler öncesinde ilçe seçim kurulu, görevi iki yıl devam edecek olan altışar asil ve yedek üye ve başında ilçede bulunanlar arasında en uzun meslek süresini tamamlayan hâkim başkanlığında oluşmaktaydı. İlçe seçim kurulunda yer alan üyelerden asil ve yedek olarak dört üye siyasi partilerden, kalan ikişer üye ise 298 Sayılı Kanun’un 19. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, devlet memurlarından belirlenmekteydi. İlçe seçim kurulunda görev alacak devlet memurları; on yıl ve üzeri kıdeme sahip, siyasi partilerle bağı ve kaydı bulunmayanlar arasından ilk sekiz sıra arasında kura çekerek ve isimleri önce çıkanlar asıl; sonra çıkanlar yedek üye olarak kurulda yer alacakları düzenlenmişti. 298 sayılı Kanun’un 18. maddesinde yapılan değişiklikler sonrası güncel durumuyla;

“ilçe seçim kurulunun bir başkan ile altı asil ve altı yedek üyeden kurulacağı, ilçede görev yapan kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş hâkimler arasından, merkez ilçelerde ise aynı nitelikleri haiz hâkimler arasından adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonunca ad çekme suretiyle belirlenen hâkim kurulun başkanı olacaktır. İlçe seçim kurulları dört asil ve dört yedek üyesinin siyasi partilerden alınacağı, diğer iki asil ve yedek üyeliklerin ilçe merkezinde görev yapan ve toplam memuriyet süresi on yıldan fazla olan, yasama meclisleri veya yerel idare seçimlerinden birine siyasi parti adayı veya aday adayı olarak katılmamış ve evvelce hiçbir siyasi partiye kaydolmamış devlet memurlarını gösteren, o ilçedeki görev süreleri esas alınarak düzenlenecek listenin ilk sekiz sırasında yer alanlar arasından ad çekme ile belli edileceği hüküm altına alınmıştır.” şeklinde düzenlenmiştir.

Yine önceki düzenlemeyle aynı olan kurulun üye sayısının yanında, kurulun belirlenme usulünde değişikliğe gidilmiş, kıdem esaslı terkedilmiş ve ad çekme yöntemi tercih edilerek daha demokratik bir düzenlemeye gidilmiştir. 298 sayılı Kanun’un 20. maddesine göre, ilçe seçim kurullarının görevlerinin;

“ilçe çevresinde seçimin düzenle yürütülmesini sağlamak için gereken bütün tedbirleri almak ve seçim işlerini denetlemek, sandık kurullarını kurmak, ilçedeki sandık kurullarına, oy sandıklarını ve bu kanunda yazılı diğer seçim araç ve gereçlerini göndermek, sandık kurullarının teşekküllerine, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılan itirazları inceleyerek karara bağlamak, sandık kurulları başkanlıklarınca seçim işlerinin yürütülmesi hakkında sorulacak hususları derhal cevaplandırmak, ilçe çevresindeki sandık kurullarından gelen tutanakları birleştirerek, ilçe seçim tutanağını düzenlemek ve bu tutanağı seçim işlerine ait diğer evrak ile birlikte il seçim kuruluna derhal teslim etmek...” şeklinde sıralandığı görülmektedir.

2.3. Mülki İdare Amirleri

Seçimlerin yönetim sürecinde mülki idare amirlerinin de mevzuatın yetkilendirdiği birçok görevi bulunmaktadır. Seçimlerin huzur ve güven içinde yapılabilmesi için görevli birimler arasında yer alan mülki idare amirleri, bu süreci seçim kurulları, siyasi partiler ve adaylarla birlikte yürütmektedir. Kamu düzeni ve genel asayişten sorumlu bulunan mülki idare amirleri seçim sürecinde de seçim mevzuatlarında sınırlı bir şekilde kendilerine verilen yetkileri kullanmakta, il ve ilçe seçim kurullarıyla koordineli şekilde bu görevleri yürütmektedir. Mülki idare amirlerinin seçimler bağlamındaki görev ve yetkileri üçüncü bölümde daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

3. Mülki İdare Amirlerinin Seçim Sürecindeki Görevleri

Türkiye’de seçim sürecinin sağlıklı ve güven içinde yürütülebilmesi için diğer birçok birim gibi mülki idare amirlerinin de mevzuattan doğan görev ve yetkileri bulunmaktadır. Bu bölümde mülki idare amirliği kavramı, mülki idare amirlerinin tarihsel süreçte seçimle ilgili görev ve yetkileri, güncel mevzuatta yer alan sorumlulukları ve diğer kurullarla olan ilişkileri incelenecektir.

3.1. Mülki İdare Amirliği

Mülk kavramı Türk Dil Kurumu’nca “*Devletin egemenliği altında bulunan toprakların bütünü, ülke*” şeklinde tanımlanmaktadır. İdare kavramı, yönetme, devletin yönetimi ve kamu hizmetlerinin yürütülmesi süreci olarak tanımlanmaktadır. Amir kavramı ise “*Bir işte emir verme yetkisi olan kimse, buyuran, buyurucu*” gibi şekillerde tanımlanmaktadır (TDK, 2023). Bu üç sözcüğün bir araya gelmesinden türetilmiş olan “Mülki İdare Amiri” kavramı, merkezi yönetimin taşrada teşkilatlanmış il ve ilçe teşkilatlarının en üst dereceli amirini tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır. Günümüzde devlet tüzel kişiliği tarafından yerine getirilen hizmetler merkezde ve taşrada örgütlenmiş çeşitli kamu kurumları tarafından yürütülmektedir. Bir başka ifadeyle mülki idare, ülkede il ve ilçe düzeyinde idari maksatla kurularak, merkez tarafından görevlendirilen yöneticiler tarafından idare edilmesi faaliyeti tanımlanmaktadır (Çapar, Altınok ve Altınok, 2022:9).

Mülki idare amirliği ile ilgili mevzuat dâhilinde inceleme yapıldığında, 657 Sayılı Devlet Memurluğu Kanunu’nda bir sınıf olarak sayıldığı görülmektedir. 657 Sayılı Kanun’un 36. maddesine göre “*Mülki idare amirliği, valiler ve kaymakamlar ile bu sıfatları kazanmış olup İçişleri Bakanlığı merkez ve iller kuruluşunda çalışanları ve maiyet memurlarından (kaymakam adayları)*” olduğu belirtilmektedir. 1700 Sayılı Kanun’da da dâhiliye memurları içinde ayrı bir düzenleme şeklinde olmasa da mülki idare amirliği mesleğinden sayılanlar şeklinde sınıflandırmaya yer verildiği görülmektedir.

Mülki idare amirleri görev bağlamında ele alındığında 5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu’nda mülki idare amiri olarak valiler ile kaymakamlara; Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile diğer mevzuatın taşrada yürütülmesinin sağlanması ile diğer tüm görevleri yerine getirilmesi ödevi verildiği, bunu sağlamak için de gereken tüm düzenlemeleri yapmakla yetkilendirildiği görülmektedir. Aynı Kanun’un 11. ve 32. maddelerinde,

“Vali ve Kaymakamların sorumluluk bölgesine göre il sınırları içinde bulunan genel ve özel bütün kolluk kuvvet ve teşkilatının amiri olduğu, suç işlenmesini önlemek, kamu düzen ve güvenini korumak için gereken tedbirleri alma ve bu amaçla devletin genel ve özel kolluk kuvvetlerini istihdam etme yetkisine sahip olduğu...” belirtilmiştir.

Bu düzenlemelerde, mülki idare amirlerine kolluk görevi olarak suçun önlenmesi ödevinin verildiği görülmektedir. Bu bağlamda kamu düzeninin sağlanması konusunda görev ve sorumluluk verilen mülki idare amirlerinin seçim güvenliği konusunda da önemli bir sorumluluk alanı içinde görev yaptıkları ifade edilebilmektedir.

3.2. Mülki İdare Amirleri ve Tarihsel Perspektifte Seçimlerdeki Rolü

Osmanlı Devleti’nde Kanuni Esasi’nin kabulünden sonra ilk defa 28 Ekim 1876 tarihli Talimat-ı Muvakkate kapsamında 1877 yılında seçimler yapılmıştır. Bu düzenlemenin önemli taraflarından biri de seçimlerin yönetim ve denetiminden mülki idare amirlerinin sorumlu tutulmasıdır. Yapılan ilk seçim olan ve mülki idare amirlerinin gözetiminde yapılan bu seçimlerde mülki idare amirlerine bazı görev ve yetkiler verilmiştir. Bu seçimlerde, esas alınan mevzuat Talimât-ı Muvakkate ve Beyannâme olmuş, her vilayet düzeyinde aza seçimleri, o vilayet halkı tarafından imzalı ve mühürlü kağıtların toplanarak oluşturulan kapalı zarfların; kazada kaymakam, livâda mutasarrıf

aracılığıyla valilik makamına ulaştırılması şeklinde yürütülmüştür. Vilâyet İdare Meclis onayı sonrası 15 üyeli komisyon nezaretinde zarf açımı yapılarak en fazla oy alanlar vilayet mebusu olmuş ve tüm evraklar yine Valilik Makamınca Şurâ-yı Devlet'e ulaştırılmıştır. (Aydın, 2022:187).

Osmanlı Mebusan Meclisi belirlenirken kullanılan mevzuat hükümlerinden biri de 1908 yılında çıkarılan ve 83 maddesi bulunan İntihabat-ı Mebusan Kanunnamesidir. Bu Kanunname ile seçimlerle ilgili defterler, heyetler ve kütükler gibi hususlar ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Kanunname, seçim sonrası oluşturulan mazbatanın doğrudan kaymakamca livaya yani sancak teftiş heyetine ulaştırılması konularını ihtiva etmiştir (Toprak, 2013:175). Yine 1908 tarihli bu Seçim Kanunu'nun yayımıyla ilgili altı maddeden oluşan bir talimat oluşturularak, seçim sürecinde hazırlanması gereken defterlerin nasıl doldurulacağı, kaymakam ve valinin bu konuda görevleri, seçimi takip eden heyetin kimlerden oluşacağı ayrıntılı şekilde belirtilmiştir (Tan, 2018:199).

Bu dönemde yapılan seçimler, Talimât-ı Muvakkate ve Beyannâme ile 1908 tarihli İntihabat-ı Mebusan Kanunnamesi ve talimatnamesiyle yapılmış ve zamanın şartlarında süreç doğrudan kaymakam, mutasarrıf ve vali üzerinden yürütülmüştür. Bu durum Osmanlı Devleti'nde yapılan ilk seçimlerin doğrudan mülki idare amirleri eliyle ve gözetimiyle yapılması açısından önemlidir.

1908 yılında çıkarılan Kanunnamelerle seçimlerin yönetimi ve denetimi konusunda Dahiliye Nezareti ve teftiş heyetleri görevliken Cumhuriyet döneminde 1942 ve 1946 yıllarında çıkarılan Mebus Seçim ve Milletvekilleri Seçim Kanunları ile yetkili birimler aynı kalmış; ancak teftiş heyeti, seçim kurulları ve seçim komisyonlarına dönüştürülmüştür (Gönenç, 2009:281). 1950 tarihli 5545 Sayılı Milletvekilleri Seçim Kanunu ile günümüz seçim modelinin ilk oluşumu sağlanarak seçimlerin yönetim ve denetim süreci yetkisi YSK, il ve ilçede bulunan seçim ve sandık kurullarına verilmiştir.

1961 Anayasası'nın 75. maddesinde günümüz seçim modelinin temelleri atılmış, YSK ismen telaffuz edilmiş ve anayasal bir kurum olarak Anayasa'da vücut bulmuştur. 1982 Anayasası da 79. maddesinde belirtildiği gibi bu yapıyı aynı şekilde koruma yoluna giderek seçimlerin yönetim ve denetiminde bağlı kurullarıyla birlikte YSK'yı tek yetkili olarak kabul etmiştir. Tarihsel süreç içinde Osmanlı Devleti'nde ilk kez yapılan seçimlerle birlikte, Dahiliye Nezareti, teftiş heyetleri ve mülki idare amirlerinin yetki ve uhdesinde olan seçim sistemi, Cumhuriyetin ilanı sonrası bağımsız kurullar yoluyla yürütülmeye başlanmış, özellikle mülki idare amirlerinin seçimlerin gözetim ve denetimindeki yetki ve görevleri zamanla daraltılma yoluna gidilmiştir.

3.3. Mülki İdare Amirlerinin Seçimlerin Yönetiminde Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Mülki idare amirlerinin seçim sürecindeki görevlerinin birçok yasal mevzuat ve YSK kararında yer aldığı görülmektedir. Bu nedenle daha sistematik bir inceleme yapmak adına bu görev ve yetkilerin seçim öncesi hazırlık, seçim günü ve seçim bitimiyle başlayan seçim sonrası görevler olarak farklı dönemler halinde incelenmesinde fayda görülmektedir.

3.3.1. Seçim Öncesi Döneme İlişkin Mülki İdare Amirlerinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Seçim sürecinde birçok yetkisi bulunan mülki idare amirlerinin görevlerinden biri propaganda sürecinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlamaktır. Seçim sürecinin başlamasıyla propaganda yapılan zamana kadar seçimle ilgili yetkiler seçim kurulları tarafından kullanılmamakta, bu dönemde yetki mülki idare amirlerinde olmaktadır. Yetki kullanılan bu dönem, seçim gününden önceki onuncu günün sabahı son bulmaktadır. Seçimlerin yönetiminde belirli zaman aralığında yetkilendirilmesiyle mülki idare amirleri seçim sürecinin önemli bir paydaşı haline gelmektedir. Bu süre içinde idari para cezaları da dâhil olmak üzere süreçte önemli görevler üstlenmektedir.

Propaganda dönemi konusunda bu yetki ayrımı, mülki idare amirlerinin yetkili olduğu dönemde, açık veya kapalı propaganda toplantılarının seçim mevzuatı olan 298 Sayılı Kanuna göre değil, 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Hakkında Kanuna göre yapılacak olmasıdır. Bu durum propaganda sürecinde, yetkinin mülki idare amirlerinde olduğu dönem itibarıyla idari bir tasarrufa yol açmakta, seçim yönetimi yargı gözetim ve denetimi dışına çıkmaktadır. Seçimlerin yönetiminin yargı nezaretinde yapılması için mülki idare amirlerinin sadece elzem durumlarda seçim sürecine dâhil olmaları gerekmektedir.

Propaganda döneminin siyasi partilerin de temsil edildiği seçim kurulu marifetiyle yürütülmesi daha demokratik bir yöntem olacaktır. Uygulamada mülki idare amirlerine verilen propaganda sürecindeki bu yetki, propaganda konusunda herhangi bir sınırlandırma sorunu olmasa da mülki teşkilatın siyasi iktidar tarafından atanması sebebiyle bu süreçte konuyu tartışmalı bir konuma getirmektedir. Seçim sürecinin temel taşı olan propaganda sürecinin tamamında seçim kurullarının görev alması büyük fayda sağlayacaktır.

298 sayılı Kanun'da dokuzuncu maddesinde; seçim işlerinin seçim kurullarınca yürütüleceği, mülki birimlerin seçimi ilgilendiren tüm kütük ve seçim işi yazılımlarında kurulların talep ettiği evrak ve bilgileri hızlı ve eksiksiz olarak göndermekle yükümlü oldukları kabul edilmiştir. Bu madde, seçimlerin asıl olarak seçim kurullarının gözetim ve denetiminde yapılacağı ve bu konuda mülki idare amirlerinin kurullardan gelen seçim süreciyle ilgili her türlü talepleri süratle yerine getirmesi esasını benimsemiştir. Bu düzenleme seçim sürecinde mülki idare amirlerinin, hiyerarşik olarak kendine bağlı birimler vasıtasıyla il ve ilçe seçim kurullarına yardımcı olması gerektiğini ve seçimlerin kurullar eliyle yürütülmesi sebebiyle mülki idare amirlerinin yardımcı bir aktör olarak görev yaptığını göstermektedir. Bu maddeye mülki idare amirleri açısından bakıldığında genel seçim yönetiminin seçim kurullarında olması sebebiyle her türlü talebin mülki makamlarca yerine getirilmesi gerektiği, ancak denetim ve gözetim yetkisi anlamında seçim gününe son on gün kalıncaya kadar belirtilen süre içinde mülki idare amirlerinin yetkisi olduğu anlaşılmaktadır. Ancak seçim kurullarınca yürütülen seçimlerin genel yönetiminin, mülki idare amirlerine belirli süreler içinde verilen gözetim ve denetim yetkisinin üstünde ve daha kapsayıcı olduğu unutulmamalıdır.

YSK'nın yetkileri arasında, güvenlik sebebiyle Vali tarafından ya da il seçim kurulunca seçimden önceki bir aylık zaman diliminde istekte bulunması durumunda, sandıkların başka bir bölgeye taşınması, bölge birleştirmeleri, seçmen listeleri olarak farklı bölgelerle birleştirilmesi şeklinde bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemeyle mülki idare amiri olarak gerekli görülmesi ve gerekli şartların oluşması durumunda Valilere sandıkların taşınması konusunda YSK'ya talepte bulunma yetkisi verildiği görülmektedir. Bu konuda YSK tarafından verilen 02.06.2021/216 numaralı kararda³ seçim öncesi bir aylık talep süresi kapsamında yapılan talebi süre yönünden reddetmiştir.

³ Merkez İlçe Jandarma Komutanlığı tarafından ..... Merkez İlçe Seçim Kurulu Başkanlığına gönderilen 28.05.2021 tarih ve 14086929-270.03.99-31525115/Asyş. İstih sayılı yazı ile 6 Haziran 2021 Pazar günü muhtarlık seçimi yapılacak olan ..... Köyü'nün yol güzergahının ve köy yolunun güvenli olmadığı, el yapımı patlayıcı madde ile mayınlama ve tuzaklamaya müsait olduğu, terör örgütü mensuplarının kurum araçlarına ve seçim personellerine yönelik eylem yapabilecekleri, bölgenin pusu ve silahlı saldırı olaylarına oldukça müsait olduğu belirtilerek ..... Köyü muhtarlık seçiminde sandık alanının güvenlik ve emniyet açısından ..... Köyü İlkokulu'na taşınması istenilmektedir.31 Mart 2019 tarihinde yapılan Mahalli İdareler Genel Seçimlerine ilişkin olarak Kurulumuzun 05.03.2019 tarih ve 2019/1350 sayılı kararı ile ..... Seçim bölgesinin ..... Köyü ..... Mezrası Yolu Küme evleri seçim bölgesi ile birleştirmesine karar verilmiştir. Kurulumuzca yapılan değerlendirme neticesinde; Kurulumuzun 05.03.2019 tarihli ve 2019/1350 sayılı kararının 6 Haziran 2021 tarihinde yapılacak olan muhtarlık ara seçiminde uygulanamayacağına, 298 sayılı Kanununun 14 üncü maddesinin 16'ncı bendi uyarınca, güvenlik nedeniyle sandık birleştirme ve taşıma talepleri, il seçim kurulu başkanı veya valiler tarafından oy verme gününden en geç bir ay önce talep edilebileceğinden, Kurulumuzun 05.03.2019 tarihli ve 2019/1350 sayılı kararının, 6 Haziran 2021 tarihinde yapılacak olan muhtarlık ara seçiminde uygulanamayacağına, Sandıkların taşınması/birleştirilmesi konusunda ..... Merkez İlçe Seçim Kurulu Başkanlığınca yapılacak işlem bulunmadığına, oy birliği ile karar verilmiştir. (YSKK, No:

Sandık bölgelerinin birleştirilmesi ve sandıkların belirli yerlerde toplanması konusunda sandığa kolay erişim ilkesine aykırı olarak vatandaşların oy kullanabilmeleri konusunda zorluklar yaşanabilmektedir. Özellikle kırsal bölgelerde ve yaşlı, engelli ile bulunduğu yerde günlük olarak çalışması gereken vatandaşların yaşadığı yerleşim yerlerinde sandıkların başka bir bölgede birleştirilmesi durumunda sandığa gitmeme durumuyla karşılaşma sorunu ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar özellikle terör ve güvenlik sebebiyle bu yöntem tercih edilse de sandık bölgelerinin bulunduğu mevcut alanda güvenlik tedbirlerinin alınmasının daha uygun olacağı değerlendirilmektedir. Zorunlu durumların oluşması durumunda taşıt tedarik edilerek ulaşım imkânının sağlanması ve ulaşım araçlarında seçmen üzerinde baskı aracı olabilecek hiçbir unsura izin verilmemesi seçmenin oy verme hakkını kullanmasını sağlayacaktır.

298 Sayılı Kanunun 22. maddesinde;

“İlçede görev yapan tüm kamu görevlilerinin listesinin, mülki idare amiri tarafından yerleşim yeri adresleri esas alınmak suretiyle ilgili ilçe seçim kurulu başkanlıklarına gönderileceği, İlçe seçim kurulu başkanının da, bu kamu görevlileri arasından ihtiyaç duyulan sandık kurulu başkanı sayısının iki katı kamu görevlisini ad çekme suretiyle tespit edeceği ve bu kişiler arasından mâni hali bulunmayanları da sandık kurulu başkanı olarak belirleme yetkisine sahip olduğu...” kabul edilmiştir.

Bu konuda mülki idare amirlerine yüklenen tüm bilgi ve belgeleri zamanında ve eksiksiz kurullara bildirme yükümlülüğü sebebiyle, kamu görevlilerinin isimlerinin tamamının kurula sunulması gerekmektedir. Herhangi bir görev ya da görev dışı mazeret bildirilmesi gereken durumlarda bu mazeret konusu seçim kurullarına bildirilmekte, takdir yetkisi seçim kurullarında olmaktadır. 298 Sayılı Kanun’un “Seçim Öncesi İşleri” başlıklı üçüncü bölüm ve 30. maddesinde seçim müdürlükleri için kaymakamlık ve adliye binalarında oda tahsisi yapılması konusunda Kaymakam, Vali ve Cumhuriyet Savcılarının görevli oldukları belirtilmiştir. Yine seçim öncesi askı zamanı ve süresi ile ilgili olarak, 298 Sayılı Kanunun 40. maddesinde, İlçe seçim kurulu başkanlarının, mülki birimlere askı liste yer ve süresini hemen bildirecekleri belirtilmiştir. Aynı Kanun’un seçim bürolarını düzenleyen 51. maddesinin (a) fıkrasında, seçim süreciyle birlikte parti ve adayların seçim bürosu açabilme haklarının bulunduğu kabul edilmiştir. Seçim bürosu açmak isteyenlerin, büro bilgileri olarak adres ve sorumlu kimlik bilgilerini propaganda süresine kadar mülki birimlere, bu süre sonrasında ise ilçe seçim kuruluna iletmeleriyle doğrudan açılacağı hükme bağlanmıştır. Eksiklik olması durumunda üç gün içinde düzeltmeyenlerin bürolarının eksiklik düzeltilinceye kadar kapatılacağı ve bildirim yapanların listesinin mülki makamlarca ilçe seçim kurullarına gönderileceği belirtilmiştir. Kanun incelendiğinde seçim bürolarının açılması sürecinde mülki idare amirlerine de birçok yetki verildiği ve bu yetkilerin özellikle seçim sürecinde propaganda başlangıcı öncesiyle sınırlandırıldığı görülmektedir. Konu itibarıyla aynı olmasına rağmen seçim kurulları ve mülki idare amirleri farklı zaman dilimlerinde aynı yetkileri kullanmaktadırlar. Bu açıdan, propaganda sürecinde ve önceki süreçte ilçe seçim kurulları görev almaktadır. Bildirimin mülki birimlere yapılacağı kabul edilse bile seçimin başlangıcıyla beraber kapatma yetkisinin yine ilçe seçim kurulunda olması gerekmektedir. Seçimlerin genel yönetim ve denetimine bakıldığında mülki idare amirliklerinin bu süreçteki rolü elzem durumlarla sınırlı ve istisnai olmalı, kurullara yardımcı konumda bulunmalıdır.

İlan ve reklam yerleri ile propaganda konusunda öngörülen yasaklar, 298 Sayılı Kanun’un 61. maddesine göre bu Kanun’da belirtilen alanlar haricinde ilan ve reklam malzemelerinin kullanılmamasına ilişkindir. Yasağa aykırı bir durum gerçekleştiğinde, ilan ve reklam malzemesi bulunduğu yerden kaldırılarak masrafının yasağa uymayandan tahsil edilmesi yoluna gidilmektedir. Bu sınırlamalarla ilgili idari tasarruf yetkisi, seçim öncesi otuz gün dâhilinde ilçe

kurullarında, diğer zamanlarda da mülki makamlar tarafından kullanılmaktadır. Mülki makamlara verilen bu yetkinin yine bir süre dâhilinde verildiği görülmektedir. Bir diğer yasak 298 Sayılı Kanun'un 61. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen "seçimin başlangıç tarihinden oy verme gününü takip eden güne kadar" toplu taşıma amacıyla kamu hizmetinde kullanılan kara, deniz, hava ve demir yolları araçlarının reklam yerlerinde propaganda faaliyeti yapılamayacağı hükmüdür. Ayrıca yolcuların aktarmalarının yapıldığı yerler de bu yasağın kapsamına dâhildir. Bu konuda denetim görevi, mülki makamların yardımıyla ilçe seçim kurullarına aittir. Burada öngörülen süreler içinde farklı kuruluşlara yetki verilmesi, mülki idare ve seçim kurullarına farklı zaman dilimlerinde yetki verilmesi durumunun bir diğer örneğidir. Bu durum seçim sürecinde seçim kurulları ile mülki makamların bu görevleri paylaştığını gösterir niteliktedir. Bu yetkinin iki farklı kuruluş tarafından süre itibarıyla ayrılmasının fayda getireceği tartışmalıdır. Seçim takvimi itibarıyla ilçe seçim kurulları yetkisinde kolluk birimlerince yapılması fayda sağlayacaktır.

2820 sayılı Kanun'da teşkilatla ilgili diğer hükümler başlıklı 33. maddesinde;

"...parti kongreleri hariç olmak üzere, her kademedeki parti organlarıyla parti tüzüğünde belirtilen bir göreve getirilenlerin adları, soyadları, doğum yer ve tarihleri, meslek veya sanatları, ikametgahları ve nüfus cüzdanı örneklerinin; o mahallin en büyük mülki amirliğine seçim veya atanmadan başlayarak 15 gün içinde yazı ile bildirileceği, Valiliklerce birleştirilen bu bilgi ve belgelerin İçişleri Bakanlığına ve Cumhuriyet Başsavcılığına gönderileceği, merkez organlarında görevlendirilenlerle ilgili bilgi ve belgelerin de aynı süre içinde doğrudan İçişleri Bakanlığına ve Cumhuriyet Başsavcılığına verileceği..." yönünde düzenleme yapılarak ilgili Kanun'da mülki idare amirlerine önemli görevler yüklenmiştir.

2820 sayılı Kanun'un 115. maddesinde,

"Kanun'un 33. maddesinde yazılı bildirim yerine getirmeyen parti sorumlularının, on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezasına mahkûm edileceği ve her kademedeki parti görevlileri ile yedeklerinin seçimi için yapılacak toplantıların gün ve yerlerini, kongre veya toplantıdan yedi gün önce mahallin en büyük mülki amirliğine bildirmeyen parti sorumluları hakkında da uygulanacağı..."

Belirtilerek yine mülki idare amirliklerine bildirim yapma yükümlüğü şart koşulmuştur. Kanımızca 2820 sayılı Kanun'un 115. maddesinde belirtilen para cezalarının güncellenmesi ve daha caydırıcı nitelikte artırılması faydalı olacaktır. 2972 sayılı Kanun'da da mülki idare amirliklerine birtakım yetkiler verildiği görülmektedir. Kanun'un 28. maddesinde,

"İl genel meclisi üyeliklerinde, herhangi bir sebeple boşalma olduğu takdirde Vali tarafından, belediye meclisi üyeliklerinde boşalma olduğu takdirde ise belediye başkanı tarafından, beş gün içerisinde meclise katılacak yedek üyelerin adını yetkili seçim kurulundan sorarak, üç gün içerisinde adı bildirilen üyeyi davet etmek yükümlülüğüne sahip olduğu..." kabul edilmiştir.

Bu kapsamda kanun koyucunun il genel meclis üyeliklerinde boşalma olduğu takdirde mülki idare amiri olarak Valiye görev verdiği görülmektedir. Seçimlerin sağlıklı ve güvenli bir şekilde yapılabilmesi, görevli kurulların olduğu kadar mülki idare amirlerinin de sorumluluğu altında bulunmaktadır. Seçim güvenliği tanım olarak, seçimlerin huzur ve güven içinde yapılması; seçmenlerin özgür bir biçimde oy vermelerinin sağlanması ve sonuçların da doğru ve şeffaf şekilde ortaya konulması şeklinde ifade edilmektedir (Güler, 2020:60). Seçimlerin güven içinde yapılabilmesi, tüm seçim sürecinde şiddet ve zorlamanın dışlanması gerektirmektedir (Yıldız, 2018:115). Seçim güvenliliğinin sağlanması konusunda mülki idare amirlerine verilen temel görevlerinden biri de asayiş ve güvenliğin sağlanmasıdır. Buna paralel olarak seçimlerin yönetimi

sürecinde de mülki idare amirlerine seçim güvenliğinin sağlanması yönünde görev ve yetkiler verilmiştir. Elbette seçim güvenliği konusu, mülki idare amirleri ve seçim kurullarının sorumluluk alanı içinde olmakla birlikte, siyasi partiler ve adayların da görev aldığı çok taraflı bir yapıya işaret etmektedir. Seçim güvenliği konusunda birçok paydaşa görev verilse de temelde seçim güvenliğini genel güvenliğin bir parçası olarak ele almak yerine, YSK tarafından seçimlerin yönetiminin önemli bir parçası olarak ele almak gerekecektir.

Seçim güvenliği konusunda, seçim öncesi İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından seçim tedbirleri başlıklı genelgeler yayımlanarak, güvenlik birimlerine ve mülki idare amirlerine ulaştırılmaktadır. Örneğin 12.03.2023 tarih ve 48514 sayılı İçişleri Bakanlığı genelgesinde 28. Dönem Milletvekili Genel Seçimi ve Cumhurbaşkanlığı Seçimi öncesinde alınması gereken seçim tedbirleri tek tek sayılarak mülki makamlar ve güvenlik birimleri yetkilendirilmiştir. Alınması gereken genel tedbirlerin yanı sıra oy verme gününden önce, oy verme günü ve seçimlerden sonra alınması gereken tedbirler ayrıntılı olarak seçim mevzuatına paralel olarak genelgelerle düzenlenmektedir. Bu genelgelerde seçim konusunda suçla mücadele ve önleyici tedbirler konusunda mülki birimlerin yetkili olduğu vurgulanmaktadır. Bu amaçla il valilerince kolluk birimleriyle birlikte vilayet düzeyinde seçim güvenlik toplantılarının yapılacağı belirtilmektedir.

Seçimlerin yönetimde öne çıkan bir diğer husus da mevzuat dahilinde zorunlu bir süreç olmasa da her seçim öncesi yapılan eşgüdüm toplantılarıdır. İçişleri Bakanlığı genelgelerinde seçimlerin güvenliği konusunda mülki idare amirlerine kamu güvenliği ve huzurun sağlanması konusunda önleyici tedbirleri alma yetkisi verilmektedir. Bu hususa paralel olarak Bakanlığın doğrudan bir talimatı olmaksızın idari teamüller gereği, mülki idare amirlikleri kendi takdir yetkileriyle il ve ilçedeki paydaşlarla “Centilmenlik Anlaşmaları” olarak tanımlanan eşgüdüm toplantıları yapmaktadır. Bu toplantılarda siyasi partilerin il ve ilçe başkanları katılmakta, seçim sürecinde partilerin birbirleriyle uyum içinde süreci yönetmeleri için centilmenlik anlaşmaları imzalamaktadır. Amaç, seçim sürecinin sağlıklı yürümesi ve seçim kurulları ile mülki idare amirlerinin sürece müdahalesinin en aza indirilmesidir.

3.3.2. Seçim Gününe İlişkin Mülki İdare Amirlerinin Yetki ve Sorumlulukları

Seçimlerin yönetimi çerçevesinde seçim günü tedbirleri konusunda kanun koyucu il ve ilçelerde seçim kurullarına yetki vermektedir. Bu bakımdan mülki idare amirlerinin seçim günü yetkileri sadece önleyici güvenlik tedbirleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer tedbirler konusunda seçim kurullarınca verilen kararlara mülki amirler başta olmak üzere tüm idari birimlerin uymaları gerekmektedir. 298 Sayılı Kanununun 82. maddesi bu hususta,

“ilçe seçim kurulu başkanına; sandık çevresinde, sandık başı iş ve işlemlerinin düzen içinde yürütülmesi, sandığın konulduğu bina, yapı ve bunların müstemilatında güvenliği ve bu Kanun’da öngörülen yasaklara uyulmasını sağlayacak tedbirlerin alınması, seçmenler ile bu yerlerde bulunma hakkına sahip diğer kişilerin buralara serbestçe girmesini engelleyen veya güçleştiren her türlü hareketi önleme yetkisi gibi yetkiler vermekte ve ilçe seçim kurulu başkanınca verilen talimatlara sandık kurulları, mülki ve idari makamların uyması zorunlu...” olduğu kabul edilmiştir.

28. Dönem Milletvekili Genel Seçimi ile Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinde 12.03.2023 tarih ve 48514 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesinde, oy verme günü alınması gereken tedbirler başlığında mülki idare amirlerinin sandığa ulaşmak için yol güzergâhlarında ve sandık bölgesinde çıkması muhtemel olaylarla ilgili önleyici güvenlik önlemleri tedbirlerinin alınması, oy kullanılacak alanların aydınlatma ve kamera sistemlerinin kontrol edilerek aktif hale getirilmesi ve mahallin şartlarına göre oy verme sürecinde meydana gelebilecek hassasiyetler çerçevesinde ek tedbirlerin uygulamaya konulması konularında görev ve sorumluluğu olduğu belirtilmiştir. Belirtilen

mevzuat hükümlerinden de anlaşılacağı gibi seçim günü tedbirleri seçim kurullarının gözetim ve denetiminde olmakta, seçim güvenliğini sağlamaya yönelik olarak bu kurullar tarafından istenen önlemlerin, tüm güvenlik birimleri, idari birimler ve mülki idare amirlerince yerine getirilmesi gerekmektedir.

3.3.3. Seçim Sonrası Döneme İlişkin Mülki İdare Amirlerinin Yetki ve Sorumlulukları

Seçim sonrası süreç, oy dökümü ile sayımının yapılması, tutanak hazırlanması ve tüm seçim evraklarının güvenli şekilde ilgili birimlere ulaştırılması gibi işlemleri ihtiva etmektedir. Bu süreç emniyet, jandarma, güvenlik korucusu, sahil güvenlik gibi asayiş hizmeti veren kolluk birimlerinin koordineli çalışmaları ile yönetilebilecektir. Bu süreçte asayiş ve trafik yönünden gerekli tedbirlerin alınması önem etmektedir. Örneğin, 12.03.2023 tarih ve 48514 Sayılı 28. Dönem Milletvekili Genel Seçimi ve Cumhurbaşkanlığı Seçimi ile ilgili tedbirleri içeren İçişleri Bakanlığı Genelgesi bu tedbirlerin düzenlenmesinde seçim kurullarının güvenlik birimlerinin hiyerarşik amiri olarak mülki makamlardan talebi üzerine eksiksiz ve süratle düzenleneceği ve seçim kurullarının kararlarının hassasiyetle uygulanacağı vurgulanmıştır. Aynı Genelge;

“...sayımı ve dökümü yapılan oyların il ve ilçe seçim kurullarına nakli sırasında tüm kolluk birimlerinin koordineli bir şekilde güzergahta tedbir alması ve il, ilçe seçim kurullarıyla koordine etmek suretiyle, sandıklardan gelen tasnif edilmiş oy pusulalarının yer aldığı torbaların bulunduğu binaların güvenliğinin sağlanması için gerekli tedbirlerin alınması...” noktasında mülki makamlara yetki ve sorumluluk vermektedir.

48514 sayılı Genelgenin devamında seçim sonuçlarının kısmen veya tamamen belli olmasıyla birlikte istenmeyen olaylara karşı genel kamu güvenliğinin sağlanması noktasında mülki makamların yetkili olduğu belirtilmiştir. Ayrıca genel bir hüküm olarak illerde Valiler ve ilçelerde Kaymakamlarca yerel düzeyde alınması gereken mevzuat dışında tedbirlerin geliştirilerek yürürlüğe konulacağı hususu hüküm altına alınmıştır

Seçim sonrası döneme ilişkin bir diğer konu da seçim suçları olarak görülmektedir. 298 Sayılı Kanun’un 174. maddesinde,

“Valiler hakkındaki soruşturmanın Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı veya Cumhuriyet Başsavcı vekili; kovuşturmanın ise Yargıtay’ın ilgili ceza dairesi tarafından umumi hükümlere göre yapılacağı, kaymakamlar için de hakkında soruşturma yapmaya ve kamu davası açmaya il Cumhuriyet başsavcısı veya başsavcı vekili ve kovuşturma yapmaya il ağır ceza mahkemesinin yetkili olduğu...”

Şeklinde özel bir düzenleme yapılmıştır. Bu hüküm mülki idare amirleri için seçim görevleriyle ilgili suçlarda farklı bir yargılama usulünün geliştirildiğini göstermektedir.

Genel olarak baktığımızda memurların özel yargılama usulüne tabi tutulmaları bir güvence gibi görünse de onlara tanınmış bir ayrıcalık olarak algılanmaktadır. Günümüzde nizami mahkemelerin tam olarak kurulmuş olması ve yargı birliği ilkesinden ayrılmanın zorunlu bir halinin mevcut olmaması sebebiyle seçim mevzuatından kaynaklanan bu özel soruşturma konusu tartışmalı hale gelmektedir. Günümüzün hukuk sisteminde memurları haksız işlem ve uygulamalardan koruyan yeteri kadar hukuki güvenceler bulunduğundan demokratik sisteme aykırı olarak özel birtakım güvenceler sağlamak gereksiz kalmaktadır. Seçim mevzuatının içinde genel yargılama usullerine aykırı olarak özel ve farklı bir düzenleme yapılması mülki idare amirlerini koruyan bir düzenleme olarak yapılmaktadır. Ancak ayrıcalıklı bir durum olarak anlaşılan bu durumun genel usullere göre yürütülmesi faydalı olacaktır.

3.4. Yüksek Seçim Kurulu İlke Kararlarında Mülki İdare Amirlerinin Görev ve Yetkileri

Türk seçim sisteminde güçlerin tek noktada toplanması isteği belirgin şekilde görülmektedir. Mevzuatın çizdiği çerçeve içinde seçim kuralları YSK tarafından; kurul ve ilke kararları ile genelgelerle oluşturulmakta ve aynı şekilde YSK tarafından bu kuralların yürütülmesi ve denetlenmesi sağlanmaktadır. Mülki birimlerin seçim yetkilerini ele alırken seçim mevzuatının yanı sıra YSK karar ve ilke kararları da yol göstermektedir. YSK kararlarında mülki idare amirleri yönüyle alınan kararlarda konu itibariyle benzerlik gösteren,

“...yerel seçim olarak köy seçimlerinde ihtiyar meclisi üyelikleri için kimsenin aday olmamasından dolayı ihtiyar meclisinin seçilememesi nedeniyle, mahallin en büyük mülki idare amiri ile temas kurularak, seçimler sonucu meydana gelecek yönetimin ve seçimin yararları köy halkına duyurularak, bu görevler için gönüllü ve isteklilerin belirlenmesinin uygun olacağı...” yönünde 17.04.2004/1360⁴, 06.04.2004/983 ve 21.10.1999/2307 numaralı örnek YSK ilke kararları alınmıştır.

Bu ilke kararlarında YSK, tedbir olarak mülki idare amirlerine verilmek istenen yetkiyi kabul etmeyerek, seçimlerin yenilenmesine karar vermiştir. YSK, ilke kararlarında sıkça görülen konulardan halkoylaması ve plebisit konusunda da İlçe Seçim Kurullarına talepte bulunma yetkisini Valilik makamına vermiştir. 04.10.2006/327⁵, 29.01.2005/34, 18.06.2005/286,

⁴ Güroymak İlçe Seçim Kurulu Başkanlığınca Kurulumuz Başkanlığına gönderilen 06.04.2004 günlü, 2004/168 sayılı yazıda; 28 Mart 2004 tarihinde yapılan Mahalli İdareler Genel Seçimlerinde İlçeleri Yukarıkolbaşı ve Oduncular Köyleri ile Günkırı Beldesi Cami Mahallesi muhtarlık seçimlerinin yapıldığı, ihtiyar heyeti üyesi seçimlerinin yapılmadığı belirtilerek, anılan mahalle ve köylerde ihtiyar heyeti üyeliği seçimlerinin yapıp yapılmayacağı, yapılacak ise hangi tarihte yapılacağı hususlarının görüş bildirilmesi olmakla, konu incelenerek; Yukarıkolbaşı ve Oduncular Köyleri ile Günkırı Beldesi Cami Mahallesi ihtiyar heyeti - meclisi üyelerinin seçilememesinin hem yerel hizmetleri hem de genel idareye ait işleri aksatacağı ortadadır. Bu durumda mahalli en büyük mülki idare amirliği ile de temas edilerek, seçimler sonucu meydana gelecek yönetimin ve seçimin yararları köy halkına duyurularak, bu görevler için gönüllü ve isteklilerin uygun olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle, 2972 sayılı Kanunun 33 üncü maddesi gereği Yukarıkolbaşı ve Oduncular Köyleri ile Günkırı Beldesi Cami Mahallesi ihtiyar heyeti - meclisi üyeliği seçimlerinin 06.06.2004 tarihinde yeniden yapılması gerektiğine karar verilmesi konusunda yapılan talebe karşı yukarıda açıklanan nedenlerle; Bitlis İli Güroymak İlçesi Yukarıkolbaşı ve Oduncular Köyleri ile Günkırı Beldesi Cami Mahallesi ihtiyar heyeti - meclisi üyeliği seçimlerinin 2972 sayılı Kanunun 33 üncü maddesinin gözetilerek, 06.06.2004 tarihinde yeniden yapılmasına karar verilmiştir.(YSK İlke Kararı, No:2004/1360 Karar Tarihi:17.04.2004) <https://www.ysk.gov.tr/doc/ilkeKarar/dosya/3893/2004-1360-karar.htm> erişim tarihi: 14.04.2023.

⁵ Biga İlçe Seçim Kurulu Başkanlığınca Kurulumuz Başkanlığına gönderilen 28/09/2006 tarihli, C.05.0.SKB.4.17.04/127 sayılı yazıda; İlçelerine bağlı İdriskoru köyü sakinlerinden bir kısmının ana köyden ayrılarak Biga Belediyesi sınırlarına katılma talebi ile ilgili halk oylaması yapılmasının istenildiği, İdriskoru Köyünün 28 Mart 2004 tarihinde yapılan Mahalli İdareler Genel Seçimlerinde sandık seçmen listelerine kayıtlı bulunan seçmen sayısının 816 olduğu, SEÇSİS Projesi kapsamında bilgisayar kayıtlarının tetkiki sonucunda Muhtarlık Bölgesi Askı Listesinde 773 seçmenin kayıtlı bulunduğu, İçişleri Bakanlığı genelgesine göre seçmen sayısının yarısından bir fazlasının yazılı müracaatı ile katılma talebinde bulunulabileceği, ancak 120 imzalı seçmenin müracaatta bulunduğu, bu seçmenlerden 50 seçmenin ise İdriskoru Köyüne ait Sandık Seçmen Listesinde kayıtlarının bulunduğu, 70 seçmenin İlçe Merkezinde veya ilçeye bağlı köylerdeki sandık seçmen listelerinde kayıtlı olduğunun tespit edildiği belirtilerek, halkoylamasının İdriskoru köyünde bulunan tüm seçmenlerin katılımı ile mi, yoksa müracaat eden 120 imzalı seçmen ile mi yapılacağı hususlarında görüş bildirilmesi istenilmiş olmakla, konu incelenerek; 5393 sayılı Belediye Kanununun; 4. maddesinin 4. fıkrasında; bir veya birden fazla köyün köy ihtiyar meclisinin kararı veya seçmenlerinin en az yarısından bir fazlasının mahallin en büyük mülki amirine yazılı başvurusu ya da valinin kendiliğinden buna gerek görmesi durumunda, valinin bildirim üzerine, mahalli seçim kurullarının, on beş gün içinde köyde veya köy kısımlarında kayıtlı seçmenlerin oylarını alacağı ve sonucu bir tutanakla valiliğe bildireceği düzenlemesi karşısında; plebisitin (halkoylamasının) amacı köy veya köy kısımlarında kayıtlı seçmenlerin oylarının alınması olduğundan; Biga İlçesine bağlı İdriskoru Köyünün tamamı Biga Belediyesine katılması isteniyorsa, anılan köyün tamamında, şayet, Biga İlçesine bağlı İdriskoru Köyünün bir kısmının ana köyden ayrılarak Biga Belediyesi sınırlarına katılması isteniyorsa, katılmak isteyen kısımda yazılı bulunan seçmenlerin katılımıyla, Valiliğin yazılı talebi üzerine halkoylaması (plebisit) yapılması ve durumun mahallinde ilan edilerek yöre halkının halkoylamasından (plebisit) haberdar edilmesi ve halkoylamasının (Plebisit) yapılması halinde seçim iş ve işlemlerinin yaygınlaştırma eğitiminde tüm personele dağıtılmış olan SEÇSİS Kullanıcı Elkitabı (SKE)'nda yer alan açıklamalar doğrultusunda SEÇSİS projesi kapsamında

26.03.2005/144, 29.01.2005/34 ve 30.07.2005/350 numaralı YSK ilke kararları bu konuda örnek teşkil etmektedir. Örnek kararlarda halkoylaması talepleri ve idari bağılılığın değiştirilmesi konusunda mahalli seçim kurullarından oylama talebinde bulunma yetkisinin Valilere verildiği görülmektedir. Kararlarda halkoylaması sonrası Vali tarafından yeniden halkoylaması yapma talebinin nüfus yapısında bir değişim olmaması, aynı koşul ve aynı yerleşim yerinde olması sebebiyle reddedildiği görülmektedir. İdari bağılılığın değişmesi konusunda yasal düzenlemeyle seçim kurulları yetkisinde sürecin yönetilmesi faydalı olacaktır.

Mülki idare amirleri yönüyle ilke kararları incelemesinde bir diğer konu da geçici köy korucusu olanlardan muhtar seçilenlerin köy koruculuğunun devam edip etmeyeceği konusudur. 19.10.2007/863 ve 01.04.2004/867 numaralı YSK ilke kararlarında “...geçici köy koruculuğu görevinin sürdürülmesinin, yapılan muhtarlık seçimini etkilemeyeceği ve muhtar seçilen geçici köy korucularının, köy koruculuğu görevine devam edip edemeyeceğinin Valilikçe belirlenmesi gerektiği yönünde...” karar verilmiş, bu konuda mülki idare amiri olarak Vali’yi yetkilendirmiştir.

Yine ilke kararlarından propaganda dönemine ilişkin, 17.01.2004/120 numaralı ilke kararında⁶ Konya İlinde Büyükşehir Belediye Başkanlığınca belediyenin icraatlarına yönelik olarak hazırlanmış afişlerin propaganda kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususunda tereddüt oluşması sebebiyle yapılan incelemede;

“2004 yılındaki mevzuat hükümlerine göre afiş ve duvar ilanı ile propaganda da son 20 günlük süre dışında asılamayacağı, asılanlarla ilgili olarak mülki idare amirlerinin yetkili ve görevli olduğu, 20 günlük süre içerisinde ilçe seçim kurullarınca gösterilen yerlerden başka yerlere afiş ve duvar ilanı asılamayacağı ve mevcut olayın son 20 gün içinde meydana gelmesi sebebiyle ilçe seçim kurulu kararı ile kaldırılması gerektiği...” yönünde karar vermiştir.

Yine propaganda süreci konusunda örnek karar olan 09.03.2004/553 numaralı YSK ilke kararında “...Batman ilinde nevrüz kutlamaları ile siyasi parti propagandalarının aynı alanlarda ve aynı anda yapılmasında sakınca bulunmadığı ve önceliğin siyasi parti propagandalarına verilerek, gerekli güvenlik önlemlerinin alınabilmesi için Valilikle irtibata geçilmesi ve İlçe Seçim Kurulunca gerekli kararın alınması gerektiği...” yönünde karar alınmıştır. Bu kararda da belirtildiği gibi seçim kurullarıyla birlikte mülki idare amirlerinin görev alanları seçim konusunda iç içe geçmiş durumdadır. Mülki idare amirlerinin istisnai ve zorunlu durumlarda görev tanımları yapılmalı ve daha çok seçim kurulları eliyle süreç yönetilmelidir.

Mahalle birleşme konusunda verilen 09.02.2002/104 numaralı YSK ilke kararında da Tokat ili Zile ilçesinde mülki birimlerce mahalle birleştirme sebebiyle iptal edilen mahalleler ve

---

yürütülmesi gerektiğine karar verilmiştir. (YSK İlke Kararı, No: 2006/327, Karar Tarihi: 04.10.2006) <https://www.ysk.gov.tr/doc/ilkeKarar/dosya/3452/2006-327-karar.htm> erişim tarihi: 14.04.2023.

⁶ Konya İl Seçim Kurulu Başkanlığınca Kurulumuz Başkanlığına gönderilen 15.01.2004 günlü, 2004/15 sayılı yazıda; 01.01.2004 tarihinden itibaren 08.03.2004 tarihine kadar olan dönemde reklam panolarında bulunan pankart ve afişlerin kaldırılıp kaldırılmayacağı, kaldırılacak ise kim tarafından kaldırılacağı konusunda ve 20. gün akşamından itibaren (08.03.2004 tarihinden itibaren) seçim propaganda dönemi sonuna kadar olan dönem içinde asılı bulunan her türlü ilan, reklam, afiş ve billboardlar da asılı bulunan, reklam afişlerinin kim tarafından kaldırılacağı konusunda tereddüde düşüldüğünden ve konu Konya Valiliği Emniyet Müdürlüğünün; 13.01.2004 gün ve 261, 14.01.2004 gün ve 340 ve 341 sayılı yazıları ile sorulduğundan bahisle, durumun aydınlatılması istenilmiş olmakla, yazı ve eki Emniyet Müdürlüğü yazıları incelenerek; Belediye başkanlıklarınca belediyelerin icraatlarına yönelik olarak hazırlanmış afişlerin propaganda kapsamında değerlendirilmesi gerektiğine, güneş battıktan doğuncaya kadar hoparlörle propaganda yapılamayacağına, yapılacak hoparlörle propaganda da halkın huzur ve rahatını bozmamanın şart olduğuna, afiş ve duvar ilanı ile propaganda da son 20 günlük süre dışında bunların asılamayacağına, asılanlarla ilgili olarak Mülki İdari Amirlerin yetkili ve görevli olduğuna; 20 günlük süre içerisinde İlçe Seçim Kurullarınca gösterilen yerlerden başka yerlere afiş ve duvar ilanı asılamayacağına, asılanların İlçe Seçim Kurulu kararı ile kaldırılması gerektiğine karar verilmiştir. (YSK İlke Kararı No: 2004/120, Karar Tarihi: 17.01.2004) <https://www.ysk.gov.tr/doc/ilkeKarar/dosya/4107/2004-120-karar.htm> erişim tarihi: 14.04.2023.

muhtarların yerine yeni ihdas olunan mahallelerde, ilk yapılacak mahalli idareler seçimlerine kadar seçim yapılamayacağı ve mevcut muhtarların görevine devamına ilişkin karar verilmiştir.

İlke kararlarına örnek bir diğer konu da boşaltılan köylerle ilgili, 20.11.1999/2404 numaralı ilke kararında Şırnak ili Beytüşşebap ilçesinde güvenlik nedeniyle boşaltılan köye dönüş yapılması halinde, köyün tüzel kişiliğinin korunup korunmadığı konusunda mülki makamlardan görüş sorulması gerektiği ve 25 yaşını doldurmuş olması gereken muhtar ve ihtiyar meclisi toplam üye sayısı kadar seçilme yeterliğine sahip yeterli seçmenin bulunması gerektiğinden bu hususun da mülki idare amirlerinden bilgi alınarak tespit edilmesi yönünde karar verilmiştir. Burada daha çok idari anlamda tespit yapılması konusundan mülki idari amirlerinden bilgi istenmektedir.

Belediye meclis üyeliğinin düşmesi konusunda 10.07.1999/1999 numaralı ilke kararında;

“...Balıkesir İli Savaştepe İlçesinde Belediye Meclisi üyeliklerinin herhangi bir nedenle boşalması ve meclis üye sayısının yedeklerin de getirilmesinden sonra üye tam sayısının yarısından aşağı düşmesi sonucu, belediye meclisi üyelikleri için mülki idare amirlerinin boşalmaları otuz gün içinde bildirmeleri üzerine, yeniden seçim yapılmasına ilişkin ilçe ve il seçim kurullarınca seçim kararı verilmesi...” yönünde karar verilmiştir.

Görevden uzaklaştırma kararı konusunda 06.04.2004/1007⁷ ve 14.02.2004/316 numaralı ilke kararlarında görüldüğü gibi “...Vali ve kaymakam kararıyla görevden uzaklaştırılan köy muhtarının görevine döndürülüp döndürülemeyeceği konusunun seçim hukukuyla doğrudan ilgili olmaması sebebiyle, bu konuda ilçe seçim kurulunun görüş bildirme yetkisi bulunmaması...” yönünde karar verilmiştir. Yine seçim sonrası kesinleşen mahkûmiyet kararı konusunda, 13.11.1999/2371 numaralı ilke kararında Mardin ili Ömerli ilçesi Çınaraltı köy muhtarı hakkında verilen mahkûmiyet kararı, seçimden sonra kesinleşmiş ise, durumun gerekli işlem yapılmak üzere ilçe seçim kurulu başkanlığınca idari makamlara (Kaymakamlığa) idare kurul kararı alınabilmesi için iletilmesi gerektiği yönünde karar alınmıştır.

Mülki idare konusunda YSK tarafından ilke kararlarına baktığımızda temel bazı konular üzerinde yoğunlaştığı ve mevzuatın yorumlanması şeklinde oluşturulduğu görülmektedir. Bu konuda benzer şekilde çok fazla ilke kararının olmasının sebebi seçim mevzuatı konusunda mülki idare amirlerinin görev ve yetkilerini ihtiva eden temel düzeyde bütünleşmiş ve toparlanmış bir yasal düzenlemenin olmaması ve mülki idare amirlerine dağınık halde birçok yetkinin verilmiş olmasından kaynaklanmaktadır.

3.5. Yüksek Seçim Kurulunun Örnek Kararlarında Mülki İdare Amirleri ve Kurullarla İlişkiler

Türk Seçim mevzuatında seçimlerin yönetimi ve denetiminde YSK sorumlu kılınmıştır. YSK, seçim öncesi ve sonrası süreç içinde doğabilecek tereddütleri ilke kararları, kurul kararları ve genelgelerle giderme yoluna gitmektedir. YSK, seçim sürecinde doğabilecek bu tereddütler konusunda almış olduğu kararlarla seçim sürecinin mülki idare amirleri ve kurullar arasında

⁷ Kurulumuz Başkanlığına Ziya TURGUT tarafından gönderilen 02.04.2004 tarihli dilekçede; 28 Mart 2004 tarihinde Kırşehir İli Karahıdır Kasabasına bağlı Yayla Mahallesi yapılan muhtarlık seçimine ilişkin olarak, Kırşehir İl Seçim Kurulunca verilen 01.04.2004 günlü, 2004/6 sayılı kararın kaldırılması istenilmiş olmakla, konu incelenerek; itiraza konu Yayla Mahallesi muhtarının seçimlerden önce hakkında adli makamlarca yapılmakta olan soruşturmalar sonuçlanıncaya kadar Kırşehir Valilik Makamınca görevinden uzaklaştırılması, 2972 sayılı Kanunun 31/3 üncü ve 442 sayılı Kanunun 41 inci maddesi kapsamına girmediğine ve seçilme yeterliliğine engel olmadığına ilişkin İlçe Seçim Kurulunun 30.03.2004 tarih, 2004/8 karar sayılı ve İl Seçim Kurulunun 01.04.2004 tarih, 2004/6 karar sayılı kararları yasalara ve Yüksek Seçim Kurulu kararlarına uygun olduğu anlaşılacakla itirazın reddine karar verilmiştir. (YSK İlke Kararı, No: 2004/1007, Karar Tarihi: 06.04.2004) <https://www.ysk.gov.tr/doc/ilkeKarar/dosya/3921/2004-1007-karar.htm> erişim tarihi: 14.04.2023.

eşgüdüm içinde yürütülmesini amaçlamaktadır. Çalışmanın bu bölümünde seçim süreci özelinde mülki idare amirleri ve seçim kurullarının ilişkileri örnek kararlar üzerinden ele alınacaktır.

3.5.1. Mülki Birleşme, Ayrılma ve Halkoylaması Konusunda Örnek Yüksek Seçim Kurulu Kararları

Mülki idare amirleri açısından YSK kararlarında sıkça görülen konulardan başında köy ve mahallelerin ayrılma ve birleşme talepleri ile halkoylaması yapılması süreci gelmektedir. Bu konuda mülki idare amirleri ile seçim kulları arasında yetki anlamında tereddüde düşülen konularda daha çok “Sınır Anlaşmazlığı, Mülki Ayrılma ve Birleşme ile Köy Kurulması ve Kaldırılması Hakkındaki Yönetmelik” ile “Halkoylamasında (Plebisitte) Seçmenlerin Oylarına Başvurma Usul ve Esaslarına İlişkin Genelge” kapsamında çözüm yolu aranmaktadır. Bu konuda örnek olarak YSK’nın 12.09.2013/364 numaralı kararıyla⁸ mezrada yaşayan vatandaşların köy olma talepleri konusunda Valilik tarafından İl Seçim Kurulu’na halkoylaması yapılması talebinin idari karar olması gerekçesiyle YSK kararıyla reddedilmesi gösterilebilmektedir. Benzer örnek olarak, 31.10.2014/4145, 29.07.2020/360, 03.05.2018/369, 14.03.2018/155, 04.04.2017/783 ile 04.04.2015/505 numaralı YSK kararlarında görüldüğü gibi mezra, köy ve mahallelerin bağlı olduğu birimden ayrılma ve birleşme talepleri sonucu Valilikçe yapılan işlemlerde halkoylaması işleminin yapılabilmesi için seçim kurullarına talepte bulunulması sonucu YSK, bu işlemlerin idari işlem olması gerekçesiyle Valilikçe yapılması yönünde karar vermektedir. YSK kararları tereddütte kalınan konularda yol gösterici olmakta, bilhassa seçim sürecinde kurullar ve mülki idare amirleri arasında uyumsuzluğu gidererek yol gösterici olmaktadır. Ancak YSK aynı konuda birçok karar vermekte, bu duruma sebep olarak seçim mevzuatındaki düzenleme eksiklikleri gösterilmektedir. Bu bağlamda açık, anlaşılır ve sade yasal düzenlemeler yapılarak YSK’nın aynı konularla ilgili çok sayıda karar vermesi ve tereddütte kalınan anlaşmazlıkların sayısı ancak bu şekilde azaltılabilecektir.

3.5.2. Sandık Kurulu Görevlileri Listesi ve Bilgilerinin Kolluk Birimleri, Mülki İdare Amirleri ve Siyasi Partilerle Paylaşılması Konusunda Kararlar

YSK aşağıda farklı tarihlerde vermiş olduğu kararlarda;

“...Sandık kurulunda görev alan görevlilerin isimlerinin Valilik ve Emniyet Müdürlüğü ile yani mülki idare amirlikleriyle paylaşılması konusunda; Kurul’un Erzurum İli Yakutiye ilçesi hakkında vermiş olduğu 2017/209 numaralı ve Giresun İli Alucra ilçesi hakkında vermiş olduğu 2010/709 numaralı kararlarına göre; seçimin huzur ve güven içerisinde geçmesi, başta mülki makamlar olmak üzere tüm

⁸ .....İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı tarafından Kurulumuz Başkanlığına gönderilen 6/9/2013 tarihli ve 144 sayılı yazıda; .....Valiliğinin 14/8/2013 tarihli, 5054 sayılı yazısı ile .....İlçesi .....Köyüne bağlı .....mezrasında yaşayan vatandaşların müstakil köy olma talepleri ile ilgili olarak 5442 sayılı Kanunun 2. maddesi gereğince halkoylamasının .....İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı tarafından yapılmasının talep edildiğini ve seçime ilişkin tutanakların gönderilmesinin istenildiğini, ancak, Sınır Anlaşmazlığı, Mülki Ayrılma ve Birleşme ile Köy Kurulması ve Kaldırılması Hakkındaki Yönetmeliğin 20., 32. ve 33. maddelerine göre, talep edilen halkoylamasının Valilikçe belirlenen 3 kişilik bir kurul tarafından yapılması gerektiğinin vurgulandığını, talep edilen halkoylamasının Başkanlıkları tarafından mı yoksa Valilikçe belirlenen 3 kişilik bir kurul tarafından mı yapılması gerektiği hususunda tereddüt olduğu belirtilerek, yapılacak işlemler hakkında görüş bildirilmesi istenilmiş olmakla, konu incelenerek; .....Valiliğinin 14/8/2013 tarihli ve 5054 sayılı yazısı ile .....İlçesi .....Köyüne bağlı .....mezrasında yaşayan vatandaşların müstakil köy olma talepleri ile ilgili olarak 5442 sayılı Kanunun 2. maddesi gereğince .....İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı tarafından yapılması talep edilen halkoylamasının, Yüksek Seçim Kurulunun 29/03/2008 tarihli, 2008/115 sayılı kararı ile kabul edilen Halkoylamasında (Plebisitte) Seçmenlerin Oylarına Başvurma Usul ve Esaslarına İlişkin Örnek 147 Genelgenin 5. maddesine göre halkoylamasına başvurulacak haller kapsamında değerlendirilemeyeceğinden, “Sınır Anlaşmazlığı, Mülki Ayrılma ve Birleşme ile Köy Kurulması ve Kaldırılması Hakkındaki Yönetmelik” hükümlerine göre mülki makamlarca yapılması gerektiğine karar verilmiştir. (YSKK, No: 2013/364, Karar Tarihi: 13.09.2013) <https://www.ysk.gov.tr/e69cd8f6-58f7-483b-8756-de073b7d87db> erişim tarihi: 14.04.2023.

görevlilerin görevi kapsamında olduğu; ancak sandık kurulunda görev alan görevlilerin isimlerinin verilmesinin, seçimin güvenliğine yönelik bir işlem olarak değerlendirilmediğinden isim listesinin verilmesine ilişkin istemin reddine” karar vermiştir. Alınan kararlarda mevzuat çerçevesinde değerlendirildiğinde, “298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 47. maddesine göre seçimle ilgili bilgilerin kimlere verileceği belli olduğundan, seçmenlere ait, dağıtılan ve dağıtılmayan seçmen bilgi kartlarının sayıları, köy ve mahalle esasına göre sandık sonuçları ile köylerde ve mahallelerde görev yapan seçim memurlarının isim ve telefonlarının Valilikler, Kaymakamlıklar ve Kolluk Kuvvetlerine verilmesinin seçim güvenliği dışında değerlendirildiğinden mümkün olunamayacağı...” şeklinde verdiği kararlarıyla seçmen bilgilerinin güvenlik ya da idari birimlerle paylaşılmasının, kişilerin özgürce oy kullanması konusunda engelleyici bir baskı unsuru olduğu ifade edilmiştir.

YSK 05.05.2011/634 numaralı kararında da⁹

“...Şanlıurfa ili Birecik ilçesinde sandık alanları ile sandık kurulu oluşum raporlarının mülki idare, kolluk güçleri, siyasi partiler ile bağımsız adaylara verilip verilemeyeceği ile ilgili tereddütte düşülmüş, verilen Yüksek Seçim Kurulu kararı ile 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 47. maddesinde, siyasi partilere verilebilecek belgelerin sayıldığı, sandık ataması kontrol raporu ve sandık kurulu başkanı, memur üye, partili ve seçmen üyeleri gösteren sandık kurulu oluşum raporunun verilmesine olanak sağlayan bir yasa hükmü bulunmadığından bu yönde taleplerin reddedilmesi gerektiğine...” karar verilmiştir.

Her ne kadar seçimlerde güvenlik konusunda temel görevi bulursa da mülki idare amirlerinin seçim güvenliği ve kişisel özgürlük alanı arasında dikkatli olmaları ve seçim kurullarından kişisel bilgi talepleri konusunda özgürlük alanına müdahale etmeden hareket etmeleri gerekmektedir.

Bir diğer benzer karar olan YSK'nın 02.11.2016/594 numaralı kararında, Aralık İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı'nın YSK'ya yazdığı yazıya istinaden, Aralık Kaymakamlığı'nın talebine göre, ilçeye terör baskısı sebebiyle başka yerleşim birimlerinden nüfus kaydırıldığı gerekçesine dayanarak, gerçek ikametgâhların belirlenebilmesi için seçmen ve ikamet edenlerin listelerinin dijital ortamda verilmesini talep edildiği ve söz konusu seçmen listelerinin istemde bulunan kaymakamlık birimine verilip verilemeyeceği hususunda görüş istenilmiş ve YSK, 298 Sayılı Kanun'un 47. maddesinde belirtilen listelerin kimlere verileceğine dair düzenleme kapsamında

⁹ Birecik İlçe Seçim Kurulu Başkanlığınca Kurulumuz Başkanlığına gönderilen 2/5/2011 tarihli, C.05.0.SKB.4.63.03-809.99/2011-150 sayılı yazıda; Birecik Kaymakamlığı tarafından 2/5/2011 tarihli, B054VLK4633001.516-927 sayılı yazısında istenilen 12 Haziran 2011 tarihinde yapılacak olan XXIV. Dönem Milletvekili Genel Seçimlerine ait sandık ataması kontrol raporunun mülki idare, kolluk güçleri, siyasi partiler ile bağımsız adaylara ve sandık kurulunda görev alanların isimleri belirtir sandık kurulu oluşum raporunun siyasi partilere verilip verilmeyeceği hususunda görüş bildirilmesi istenilmiş olmakla, konu incelenerek; 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 47. maddesinde; Seçmen kütükleri; seçimlere katılma yeterliliğini taşıyan siyasi parti merkezlerince yahut yetkilendirilmiş il veya ilçe başkanlarınca, talep edildiğinde; Yüksek Seçim Kurulu tarafından belirlenen gideri Maliye vizesine yatırılmak ve makbuzu ibraz edilmek kaydı ile, bir seçim döneminde iki defadan fazla olmamak üzere ilçe seçim kurulu başkanınca, bilgisayar ortamında veya liste düzeyinde imza mukabilinde, istek sahibine verilir. Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğündeki bilgilerden, diğer devlet kuruluşlarının yararlanma yöntem ve kuralları, yasa ile düzenlenir.” hükümleri yer almaktadır. 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 47. maddesinde, siyasi partilere verilebilecek belgeler sayılmış olup, sandık ataması kontrol raporu ve sandık kurulu başkanı, memur üye, partili ve seçmen üyeleri gösteren sandık kurulu oluşum raporunun verilmesine olanak sağlayan bir yasa hükmü bulunmadığından, istemin reddine karar verilmiştir. (YSKK, No: 2011/634, Karar Tarihi: 05.05.2011) <https://www.ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/2723/2011-634.pdf> erişim tarihi: 14.04.2023.

seçmen listelerinin Aralık Kaymakamlığına veya Aralık İlçe Jandarma Komutanlığına verilmesine yasal olanak bulunmadığı yönünde karar vermiştir.

Bu kararlardan da anlaşıldığı gibi seçimlerin il ve ilçelerde Seçim Kurulları gözetiminde gerçekleşeceği, mülki idare amirlikleri açısından seçim güvenliğiyle sınırlı, seçmen ile seçimde görevli kişiler ve siyasi partiler açısından gizlilik içinde sürecin yönetilmesi gereken bir süreç olarak kabul edilmektedir. Bu konu mülki idare amirleri açısından genel güvenlik sınırları içinde değerlendirilemeyecek, seçim mevzuatına uygun şekilde YSK ve seçim kurullarının aldığı kararlar ışığında yürütülmesi gerekecektir.

3.5.3. Kaymakam ve İlçe Seçim Kurul Başkanı Arasında Yetki Tartışması Konusunda Karar

Seçim mevzuatının çok geniş ve detaylı olması sebebiyle mülki idare amirleri ile seçim kurulu başkanlarının arasında görev alanları içinde ve seçim sürecinde tereddütte düşen durumların yaşanması muhtemel olmaktadır. YSK'nın 15.01.2011/32 numaralı kararı bu duruma örnek teşkil etmektedir. Karara esas olan olayda, İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı tarafından halkoylaması öncesinde ilçe seçim çevresinde seçimin düzenle yürütülmesini sağlamak için, İlçe Jandarma Komutanlığına ve İlçe Emniyet Müdürlüğüne müzakereler yazılmış, ancak İlçe Jandarma Komutanlığı müzakkereye çok geç cevap vermiş ve verilen cevapta talimatların yerine getirilemediği bildirilmiştir. Mülki idare amiri olarak Kaymakam imzasıyla yazılan bu cevapta gerekçe olarak yeterli personelin olmaması sebebiyle talimatın yerine getirilemediği cevaben bildirilmiştir. Kaymakamlık gerekçe olarak, seçim ve halkoylaması zamanları dahil ilçenin huzur ve güvenliği ile yetkilerin sadece mülki idare amirine ait olduğu düşüncesinden hareket etmiştir. YSK tarafından verilen kararda; seçim sürecinde yargı birimlerinin yanı sıra, mülki birimlerin de görevlerini objektif bir şekilde yerine getirmelerinin önemine dikkat çekerek, seçimlerin başlamasından bitimine kadar olan süreçte, seçimin düzen içerisinde yürütülmesini sağlamak üzere ilçe seçim kurulu başkanı tarafından alınan tedbirlerin mülki ile idari birimler vasıtasıyla uygulanmasının gerekli olduğu, mülki ve idari makamların da 298 Sayılı Kanun'un 40/5, 82/son ve 83/son maddeleri uyarınca bu tedbirleri uygulamak ve verilen talimatlara uymak zorunda oldukları yönünde karar vermiştir. Karardan da anlaşılacağı üzere her ne kadar il ve ilçenin genel asayişinden sorumlu olan mülki idare amiri olsa da seçim sürecinde ve seçim mahallinde il ve ilçe seçim kurullarınca verilen kararlar, mülki idare amirleri açısından bağlayıcı bir nitelik taşımaktadır.

3.5.4. Kaymakam ve İlçe Seçim Kurul Başkanı Arasında Yazışma Konusunda Örnek Karar

Mülki idare amirleri ve seçim kurulu başkanlarının görev alanları içinde ve seçim sürecinde yaşanan bir diğer uyuşmazlık konusu da yazışma sürecinde yaşanmaktadır. YSK'nın 12.09.2013/361 numaralı kararında da görüldüğü gibi,

“...Kaymakamlık Makamına yazılan yazıda ‘rica olunur’ içeren cümlelerin yazışma kurallarına uymadığı gerekçesiyle sözlü olarak kabul edilmeyerek yazının iade edildiği, iade edilen yazının ‘arz ve rica olunur’ şeklinde düzeltilerek yeniden gönderildiği, ikinci kez gönderilen Mihalıççık İlçe Seçim Kurulu Başkanlığının yazısının tekrar iadesi üzerine, YSK verdiği kararında, 18.10.2004 tarihli Resmi Yazışmalarda Uygulanacak Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliğin 15. maddesinin sonuncu fıkrasında belirtildiği gibi, alt makama yazılan yazıların "Rica ederim.", üst ve aynı düzey makamlara yazılan yazılar "Arz ederim.", üst ve alt makamlara dağıtımli olarak yazılan yazılar "Arz ve rica ederim." biçiminde bitirileceğinden, İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı ile Kaymakamlık arasında seçim işlerinin yürütülmesi ile ilgili olarak yapılacak yazışmalarda 298 Sayılı Kanunun 9. ve 32. maddeleri ve 18.10.2004 tarihli Resmi Yazışmalarda Uygulanacak Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliğin 15. maddesinin son fıkrası uyarınca karşılıklı olarak "arz ederim" biçiminde bitirilmesi gerektiği yönünde...” karar vermiştir.

Alınan bu karardan, seçim sürecinde güvenlik konusunda ortak bir mutabakatla yürütülen seçim süreciyle ilgili, ast ve üst olarak mülki idare amirleriyle seçim kurulu başkanlarının hiyerarşik bir sınıflandırmaya tabi olamayacağı anlamı çıkmaktadır. Yazışma konusunda ortaya çıkan bu problem, seçim sürecinde genel denetim ve yönetim yetkisinin YSK ve dolayısıyla seçim kurullarında olmasından ve mülki idare amirleri açısından da il ve ilçe de genel kamu güvenliğini sağlama yetkisine sahip olunmasından kaynaklanmaktadır. Mevzuatın yetkilendirdiği ve seçim yönetimi konusunda paydaş olarak süreci yürüten mülki idare amirleri ve seçim kurul başkanları arasında hiyerarşik olarak ast ve üst ilişkisi değil, dönemsel olarak yetkilerin paylaşılması neticesinde eş düzey birimler olarak ele alınması gerekmektedir.

4. Sonuç

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde seçimler YSK'nın yönetim ve denetiminde ilgili organlar eliyle yürütülmektedir. 1982 Anayasası'nın 79. maddesinde YSK'nın anayasal bir kurum olarak seçim sürecinde tek yetkili olduğu ve seçimlerin yargı birimleri nezaretinde yapılacağı belirtilmiştir. Seçimlerin yönetim ve denetiminde YSK'ya bağlı olarak il, ilçe ve yurtdışı seçim kurulu gibi çeşitli yapılar oluşturulmuştur. Seçimlerin yönetiminde önemli bir diğer paydaş da mülki idare amirleridir. Kamu düzeni ve genel asayişten sorumlu bulunan mülki idare amirlikleri de seçim sürecinde sınırlı bir şekilde ve sınırlı bir zaman diliminde kendilerine verilen yetkileri kullanmakta, il ve ilçe seçim kurullarıyla koordineli şekilde görev yapmaktadır.

Mülki idare Amirliği bir meslek grubu olarak çeşitli kanunlarda bir sınıf olarak belirtilmiş, seçimlerin yönetim ve denetiminde görev, yetki ve sorumlulukları bağlamında seçim öncesi, seçim sonrası ve seçim günü önemli görevler üstlenmiştir. Örneğin, seçimin başlangıcından propaganda dönemine kadar olan dönemde yetki, mülki idare amirlerinde olmaktadır. Diğer bir örnek de seçim işlerinin, seçim kurullarınca yürütülmesi, valiler ve kaymakamların seçime hazırlık sürecinde seçimden sorumlu kurulların taleplerini süratle yerine getirmekle yükümlü olmasıdır. Ayrıca, mülki idare amirlerinin Cumhuriyet başsavcılarını ile müştereken seçim müdürlüğü için yer tahsisini sağlama yükümlülüğü kabul edilmiştir. Seçim sürecinde önemli bir konu olan seçim büroları konusunda, bildirim yapmakla yükümlü gerçek ve tüzel kişilerin yasal süre içinde bu bildirimlerin mülki birimlere iletmeleriyle doğrudan açılacağı hükme bağlanmıştır. Reklam ile ilan konusunda sınırlamalar konusunda mülki idare amirlerinin yetkileri bulunmaktadır. Seçimlerin yönetiminde öne çıkan bir diğer husus da mevzuat dâhilinde zorunlu bir süreç olmasa bile mülki idare amirleri tarafından seçim güvenliğini ilgilendiren ve her seçim öncesi yapılan eşgüdüm toplantılarıdır. Seçim sonrası döneme ilişkin olarak seçim suçları konusunda, Valiler ve Kaymakamlar hakkında seçim vb. konular gibi görevleriyle ilgili suçlarda farklı bir yargılama usulünün geliştirildiği görülmektedir.

Mülki idare amirlerinin seçim sürecinde bu yetki ve görevlerini yerine getirirken diğer paydaş kurullarla çatışma yaşaması ihtimali söz konusu olabilmektedir. YSK'nın farklı tarihlerde vermiş olduğu örnek kararlarında da görüldüğü gibi, mülki idare amirleri tarafından seçim kurullarından güvenlik sebebiyle sandık görevlilerinin isimlerinin talep edilmesi YSK tarafından reddedilmiş; mülki idare amirleri tarafından huzur ve güvenliğin sağlanması noktasında gereken karar ve tedbirlerin alınmasında sadece mülki makamların yetkili olduğu gerekçesiyle, seçim kurullarının taleplerini reddetmesi durumunda da, seçim kurulunun yetkili olduğu şeklinde karar verilmiştir. Bir diğer karar örneğinde de seçim kuruluyla mülki idare amirleri arasında yazışma sürecinde çıkan problemlerde YSK kurumlar arası hiyerarşik bir durum olmayacağına karar vermiştir.

Özetle, seçim sürecinin birçok paydaşı gibi mülki idare amirleri de seçimde önemli görevler üstlenmektedir. Seçim süreci YSK'nın gözetim ve denetiminde yürütülmektedir. Ancak seçim sistemi içerisinde mülki idare amirlerinin görev ve yetkileri birçok mevzuatta dağınık halde bulunmaktadır. Bu nedenle mülki idarenin seçimlerle ilgili görev yetki ve sorumluluklarının yasal düzenleme yapılarak toplu bir hale getirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Türkiye'de seçim

yönetimi ve denetimi sürecini tam anlamıyla ortaya koyabilmek için dağınık haldeki yasal düzenlemelerin ve bu düzenlemelerde yer alan kurul ve paydaşların irdelenmesi ve seçim sürecinin önemli bir paydaşı olarak mülki idare amirlerinin seçim sürecindeki görev, yetki ve sorumluluk sınırlarının belirlenmesi gerekmektedir. Bu amaçla özellikle seçim güvenliği alanında teamüllerle ve Bakanlık genelgeleriyle yürütülen alanın, toplu olarak bir araya getirilmiş mevzuat düzenlemesiyle daha sağlıklı şekilde yürütüleceği ve diğer paydaşlarla olabilecek çatışma durumuna engel olunacağı değerlendirilmektedir. Mülki idare amirleri seçim sürecinde diğer seçim paydaşları gibi kurul halinde görev almamakla birlikte seçim sürecinde yasal mevzuatın verdiği yetkiyle birçok görevi yürütmektedir. Belirli sürelerle sınırlandırılmış olsa da seçim kurulları gibi yetkilere sahip olan mülki idare amirlerinin seçim sürecindeki yetkisi güvenlik konularıyla sınırlı, istisnai ve zorunlu durumlarda kullanılacak şekilde olmalı, demokratik bir seçim sürecinin yürütülmesi için zaman sınırı olmaksızın tüm seçim süreci seçim kurullarının yönetim ve denetiminde olmalıdır.

Yazar Katkı Oranı (Authorship Contributions): Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Kaynakça

- 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun (1961, 2 Mayıs). *Resmî Gazete* (Sayı: 10796).
- 657 Sayılı Devlet Memurluğu Kanunu (1965, 2 Mayıs). *Resmî Gazete* (Sayı: 12056).
- 1700 Sayılı Dahiliye Memurları Kanunu (1930, 19 Haziran). *Resmî Gazete* (Sayı: 1524).
- 1961 Anayasası (196, 9 Temmuz). *Resmî Gazete* (Sayı: 10859).
- 1982 Anayasası (1982, 20 Ekim). *Resmî Gazete* (Sayı: 17844).
- 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanunu (1983, 24 Nisan). *Resmî Gazete* (Sayı: 18027).
- 2972 Sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun (1984, 18 Ocak). tarih 18285 Sayılı *Resmî Gazete* (Sayı: 18285).
- 5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu (1949, 18 Haziran). *Resmî Gazete* (Sayı: 7236).
- 7062 Sayılı Yüksek Seçim Kanununun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (2007, 12 Aralık). *Resmî Gazete* (Sayı: 30268).
- Akgün, D. P. (2018). 7062 Sayılı Yüksek Seçim Kurulu'nun teşkilat ve görevleri hakkında kanun üzerine değerlendirmeler. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(1), 371-386.
- Aydın, N. (2015). *Dünya'da ve Türkiye'de seçimlerin yönetimi ve denetimi*. Ekin Yayınları: Bursa.
- Aydın, N. (2022). *Yüksek Seçim Kurulunun hukuki statüsünün bağımsız mahkeme statüsüne evrilmesine yönelik bir öneri. Anayasal tasarımda reform: Yasama, yürütme ve yargının oluşumu ve yetkilerine yönelik incelemeler*. (Ed: Aslan, V.). Nobel Akademi Yayınları: Ankara.
- Aydın, N. ve Demir, T. (2022). 1982 Anayasasında milenyum sonrası anayasa değişikliklerinin dinamikleri, *Kamu Hukuku içinde* (ss.131-169) içinde, Ed. Koyuncu, N. ve Yıldız, A. Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları: Konya.
- Baykal, T. (2018). Türkiye'de ilk seçimler ve yasal dayanakları, *Social Sciences Research Journal*, 7(2), 191-205.
- Bozkurt, Y. ve Demir, T. (2023). Afet yönetiminde iletişim ve medya üzerine bir değerlendirme: kahramanmaraş merkezli depremler. *Dumlupınar Üniversitesi İİBF Dergisi*, 11, 22-32.

- Çapar, S; Altınok H. ve Altınok M. (2022). *Mülki idare klasikler*.1. bs., Türk İdari Araştırmalar Vakfı: Ankara.
- Gönenç, L. (2009). *YSK'nın mahkeme niteliği üzerine bir değerlendirme. Mümtaz Soysal'a armağa*. Der: Eroğul, C.; Ertuğrul, İ.; Esen, S.; Sağlam, F. ve Sevinç, M. Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları: Ankara.
- Güler, F. (2020). Yüksek Seçim Kurulunun Yapısal ve İşlevsel Sorunlarını Giderici Çözümler. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- İçişleri Bakanlığı, (2018). 28.04.2018 tarih ve 3063 Sayılı 27. Dönem Milletvekili Genel Seçimi ve Cumhurbaşkanlığı Seçimi öncesinde alınması gereken seçim tedbirleri içeren İçişleri Bakanlığı Genelgesi.
- İçişleri Bakanlığı, (2023). 12.03.2023 tarih ve 48514 Sayılı 28. Dönem Milletvekili Genel Seçimi ve Cumhurbaşkanlığı Seçimi öncesinde alınması gereken seçim tedbirleri içeren İçişleri Bakanlığı Genelgesi.
- Özdemir, G. (2010). Yüksek Seçim Kurulu'nun niteliği. *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XIV(1), 112-133.
- Şener, T. ve Eren, N. Ü. (2022). Türkiye'de seçim sistemleri üzerine bir değerlendirme, *Kamu Yönetimi Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 45-68.
- Toprak, S. V. (2013). İlk Osmanlı seçimleri ve parlamentosu. *Sosyoloji Dergisi*, 3(26), 171-192.
- Türk Dil Kurumu. (2023). Sözlük, www.tdk.gov.tr, Erişim Tarihi: 10.01.2023
- Yıldız, A. (2018). Seçim sistemleri ve Türkiye'de milletvekili seçim sistemine ilişkin bir öneri, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 26(3), 113-153.
- YSK. (1999). Yüksek Seçim Kurulu'nun 10.07.1999 tarih ve 1999 Karar Numaralı İlke Kararı. Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/doc/ilkeKarar/dosya/4530/1999-1999-karar.htm>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (1999). Yüksek Seçim Kurulu'nun 13.11.1999 tarih ve 2371 Karar Numaralı İlke Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/doc/ilkeKarar/dosya/4421/1999-2371-karar.htm>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (1999). Yüksek Seçim Kurulu'nun 20.11.1999 tarih ve 2404 Karar Numaralı İlke Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/doc/ilkeKarar/dosya/4415/1999-2404-karar.htm>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (1999). Yüksek Seçim Kurulu'nun 21.10.1999 tarih ve 2307 Karar Numaralı İlke Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/doc/ilkeKarar/dosya/4457/1999-2307-karar.htm>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2002). Yüksek Seçim Kurulu'nun 09.02.2002 tarih ve 104 Karar Numaralı İlke Kararı. Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/doc/ilkeKarar/dosya/4304/2002-104-karar.htm>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2004). Yüksek Seçim Kurulu'nun 01.04.2004 tarih ve 867 Karar Numaralı İlke Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/doc/ilkeKarar/dosya/3933/2004-867-karar.htm>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2004). Yüksek Seçim Kurulu'nun 06.04.2004 tarih ve 1007 Karar Numaralı İlke Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/doc/ilkeKarar/dosya/3921/2004-1007-karar.htm>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.

- YSK. (2004). Yüksek Seçim Kurulu'nun 06.04.2004 tarih ve 983 Karar Numaralı İlke Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/doc/ilkeKarar/dosya/3925/2004-983-karar.htm>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2004). Yüksek Seçim Kurulu'nun 09.03.2004 tarih ve 553 Karar Numaralı İlke Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/doc/ilkeKarar/dosya/3996/2004-553-karar.htm>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2004). Yüksek Seçim Kurulu'nun 14.02.2004 tarih ve 316 Karar Numaralı İlke Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/doc/ilkeKarar/dosya/4062/2004-316-karar.htm>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2004). Yüksek Seçim Kurulu'nun 17.01.2004 tarih ve 120 Karar Numaralı İlke Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/doc/ilkeKarar/dosya/4107/2004-120-karar.htm>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2004). Yüksek Seçim Kurulu'nun 17/04/2004 tarih ve 1360 Karar Numaralı İlke Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/doc/ilkeKarar/dosya/3893/2004-1360-karar.htm>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2005). Yüksek Seçim Kurulu'nun 18.06.2005 tarih ve 286 Karar Numaralı İlke Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/doc/ilkeKarar/dosya/3644/2005-286-karar.htm>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2005). Yüksek Seçim Kurulu'nun 26.03.2005 tarih ve 144 Karar Numaralı İlke Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/doc/ilkeKarar/dosya/3710/2005-144-karar.htm>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2005). Yüksek Seçim Kurulu'nun 29.01.2005 tarih ve 34 Karar Numaralı İlke Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/doc/ilkeKarar/dosya/3758/2005-34-karar.htm>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2005). Yüksek Seçim Kurulu'nun 30.07.2005 tarih ve 350 Karar Numaralı İlke Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/doc/ilkeKarar/dosya/3628/2005-350-karar.htm>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2006). Yüksek Seçim Kurulu'nun 04.10.2006 tarih ve 327 Karar Numaralı İlke Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/doc/ilkeKarar/dosya/3452/2006-327-karar.htm>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2007). Yüksek Seçim Kurulu'nun 19.10.2007 tarih ve 863 Karar Numaralı İlke Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/doc/ilkeKarar/dosya/3256/2007-863-karar.htm>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2010). Yüksek Seçim Kurulu'nun 07.09.2010 tarih ve 709 sayılı Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/2879/2010-709.pdf>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2011). Yüksek Seçim Kurulu'nun 05.05.2011 tarih ve 634 sayılı Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/2723/2011-634.pdf>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2011). Yüksek Seçim Kurulu'nun 15.01.2011 tarih ve 32 sayılı Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/a282f310-b833-45d6-970a-f83531fa1222>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2013). Yüksek Seçim Kurulu'nun 12.09.2013 tarih ve 361 sayılı Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/2595/2013-361.pdf>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.

- YSK. (2013). Yüksek Seçim Kurulu'nun 12.09.2013 tarih ve 364 sayılı Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/f76f48c2-ce6b-48ad-b808-fd38c4e5e3dc>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2014). Yüksek Seçim Kurulu'nun 31.10.2014 tarih ve 4145 sayılı Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/27fb541c-8740-4492-b8ee-0d63366f11fd>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2015). Yüksek Seçim Kurulu'nun 04.04.2015 tarih ve 505 sayılı Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/2d8afade-9ab7-4713-b5cb-3784477bcfc3>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2016). Yüksek Seçim Kurulu'nun 02.11.2016 tarih ve 594 sayılı Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/7dfd99ae-c670-407c-99da-2ec5e82446a9>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2017). Yüksek Seçim Kurulu'nun 02.03.2017 tarih ve 209 sayılı Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/5046/2017-209.pdf>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2017). Yüksek Seçim Kurulu'nun 04.04.2017 tarih ve 783 sayılı Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/121f6219-1c4f-4d27-9e57-944314b10996>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2018). Yüksek Seçim Kurulu'nun 03.05.2018 tarih ve 369 sayılı Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/6b842c53-572e-4d55-bfb4-127e8c88b602>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2018). Yüksek Seçim Kurulu'nun 14.03.2018 tarih ve 155 sayılı Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/fff00531-0017-4afd-a3c0-ee284dbf61e>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2020). Yüksek Seçim Kurulu'nun 29.07.2020 tarih ve 360 sayılı Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/10002816-6f82-4762-92f3-c9d2fc4ddb2>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2021). Yüksek Seçim Kurulu'nun 02.06.2021 tarih ve 216 sayılı Kararı, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/205beebb-67a3-40b0-abe4-d1cb6fd2597c>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- YSK. (2022). Yüksek Seçim Kurulu, "Tarihçe" Yüksek Seçim Kurulu Web Sitesi, <https://www.ysk.gov.tr/tr/tarihce/1510>, Erişim Tarihi:07.03.2022.